

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennytte forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Om Harald Blaatands Lovgivning.

En hermeneutisk Undersøgelse.

Sindbydæssesskrift

til

en offentlige Examen i Odense Cathedralskole,

Universitetsbibliotekar

Bibliothek.

C. Paludan - Müller,

Cand. Theol. og Adjunct.

Odense.

Trykt hos S. Gempel.

1832.

I.

In af de Punkter i Danmarks Historie, som har gi-
Anledning til de længste og lærdeste Debatter, er
ørgsmaalet om Kong Harald Blaaands Lovgiv-
g; og dog har neppe nogen videnstabelig Strid saa
st bragt den omtvistede Sag paa det Rene, som
op denne. Ikke engang enkelte Resultater ere vund-
hvorum alle Parter ere enige, saa at enhver ny
fatter har sin Mening, der ikke i enkelte Punkter,
i det Væsentlige afgiver fra Forgangernes. Det
saa langt fra, at Acterne i denne Sag ere sluttede,
netop de senest fremsatte Meningeraabne nye Syns-
ekter og give Anledning til ny Strid.

Hovedgrunden til at man hidtil kun har vundet saa
t, er Mangelen af en fast Basis for Undersogelser-
Næsten enhver Forfatter er hidtil gaaet ud fra
egen Hypothese, som Eftermanden har anseet sig
ettiget til at forkaste, netop fordi den kun var en
pothese. Først naar man vinder en af alle Forud-

sætninger uafhængig Fortolkning af de Ord, hvor Striden dreier sig, og godtgjør den saaledes, at hver maa erkjende Bevisets Gyldighed, først da Sagen bringes til Ende.

Allerede Rosd-Ancher bemærker, at Spørgsmælet ikke er egentlig historisk, men hermeneutisk, i Alt kommer an paa den rette Forklaring af det S. hos Adam af Bremen, hvoraf den hele Strid har r. sig.

Efter at denne Forsatter nemlig i de 17. fø Kapitler ¹⁾ af sin Kirkehistories anden Bog har for den bremiske-hamburgske Kirkes Historie og Christendoms Skjebne i de nordiske Lande i Erkebisshop Adags Tid, slutter han dette Afsnit i det 18de og 19. Kapitel saaledes:

„Novissimis atque Archiepiscopi temporibus nostræ inter Barbaros fractæ, Christianitas in Damnum turbata est, pulchrisque divinæ religionis initiis inimicus invidens homo superseminare zizania cona est. Nam tunc Svenotto, filius Magni Haroldi regis Danorum, multas in patrem molitus insidias, quæ modo eum jam longævum et minus validum regnare privaret, consilium habuit et cum his, quos ad Christianitatem pater ejus invitòs coegit. Subito igit facta conspiratione, Dani, Christianitatem abdicari

¹⁾ Efter den Inddelsing, som findes i Lindenbrogs Udgave af A. i hans Samling af Scriptores rerum germanicarum septentrionalium, udgiven i folio af Fabricius, Hamburg 1706, hvilken Udgave er fulgt i denne Afhandling.

, Svein regem constituunt, bellum Haraldo indit. At ille, qui ab initio regni sui totam spem in o posuerat, tunc vero maxime Christo eventum commendans, cum bellum execraretur, armis ueri decrevit; et quasi alter David procedens ad lum, filium lugebat Absalon, magis illius dolens lus, quam pericula sua. In quo miserabili et s quam civili bello victa est pars Haroldi. Ipse em vulneratus ex acie fugiens, ascensa navi elaper est ad civitatem Slavorum, quæ Julinum dicitur. uibus contra spem, quia pagani erant, receptus, t aliquot dies ex eodem vulnera deficiens, in conione Christi decessit. Cujus corpus in patriam exercitu reportatum apud Roskild civitatem, in lesia, quam ipse primus in honorem sanctæ Trinitatis construxit, est sepultum. De cuius fine cum in pronepotem suum, qui nunc in Dania regnat, in, interrogare maluerim, velut alter Tydeus, ien avi reticuit, me vero parricidium exagge: hoc est, inquit, quod nos posteri luimus, d ipse parricida suo piavit exilio. At ille noster oldus, qui populo Danorum Christianitatem pri- indixit, qui totum Septentrionem Ecclesiis et dicatoribus replevit; ille, inquam, innocens eratus et pro Christo a regno expulsus, martyrii ia, ut speramus, non carebit. Regnavit autem os L, obitus ejus in festivitate omnium Sanctorum igit. Memoria ejus apud nos et uxoris ejus Gun-

hild perpetua manebit. Hæc in diebus Adald Pontificis facta comperimus, cum tamen non om ejus virtutes explorare potuimus. Sunt autem affirmant, per eum gratias sanitatum factas, et tu cum adhuc viveret, et post mortem ad sepulchr ejus, videlicet coecos frequenter illuminatos sive aliasque multas contigisse virtutes. Certissimum v est, eum tam nostro populo, quam Transalbiani Fresonum genti leges et jura constituisse, quæ huc pro tanti auctoritate viri servare contenduntur. Interea senex præsul Adaldagus de legatione voti compos effectus et in omni opere suo domi foris prosperatus, in senecta uberi migravit ad Domini IV Kalend. Maji, anno incarnationis Domini DCCCLXXXVIII Indictione I, anno autem Sac dotii ejus nobiliter administrati LIII, & sepultus in Ecclesia Bremensi a capite Leuderici Episcopi meridiali plaga.“

Det er egentlig kun de faa Ord: „certissin vero est, eum tam nostro populo, quam Transalbani et Fresonum genti leges et jura constituisse, adhuc pro tanti auctoritate viri servare contendunder have givet Anledning til Strid. Hverken E eller de andre nordiske Historiestrivere tale om S Harald Blaatands Lovgivning, og hvad Helmolt Albert af Stade samt alle senere Forfattere have om, er ikkun at ansee som deres Fortolkninger af Alt Ord, ikke som uafhængige Beretninger. Alt kon-

saa an paa, hvorledes det anførte Sted skal foræs; men dette beroer igjen fornemmelig paa, hvor-
get der kan antages at være Adams egne Ord og
or han lader Svend Estridsen tale. Herom er det
nemmelig at forskjellige Meninger have dannet sig.

De ældre Fortolkere have antaget, at alle de an-
te Ord vare Adams, undtagen fra: „hoc est, ini-
it — perpetua manebit,“ hvilket de erklære for
ong Svends Tale; men fra denne Standpunkt have
Meninger dannet sig: den ene — den, som de æld-
Forfattere følge — at ogsaa de følgende Ord: „haec
diebus“ — „servare contendunt“ gjælder Harald
Blaatand, endstjøndt de ere Adams, ikke Svend Estrid-
s Ord. De antage altsaa, at vi her have Adams
dnesbyrd om Kong Haralds Lovgivning, og at alt-
det: „populus noster,“ for hvem disse Love vare
ne, maa forstaaes om Adams Landsmænd. Den
ven Mening er deres, som tillægge Bislop Adeldag
i omtvistede Lovgivning, i det de forudsætte, at alt,
ind der følger efter de Ord: „haec in diebus Adel-
gi“ gjælder om Erkebispen, ikke om Kong Harald.

Hvad der fra den angivne Standpunkt kan siges
Fordeel for den første Mening, har vistnok Kofod-
cher, sagt i den lærde og skarpsindige Afhandling,
or han stræber at vindicere Harald Blaatand de om-
tede Love ²⁾, og dog er han med al sin Grundig-

²⁾ Kofod-Chchers samlede Skrifter udgivne af Schlegel og Myrup.
anden Deel. Pag. 1 = 107.

hed utilsfredsstillende, ikke fordi han jo har fremsat betydeligt Antal af Grunde, som tale for Sandsynligheden af den Mening, han kæmper for; men fordi han gaaer ud fra den gamle Forudsætning: at Kong Svend's Ord strække sig til: „perpetua manebit,” og ikke længere; thi er denne Hypothese, der havde vedligeholdt som en Art Tradition, uden at være anført og dømt for heller ikke beviist, rigtig, da kan det ikke kun gjøres sandsynligt, aldrig vist, at Adam har tillagt Kong Harald hün Lovgivning, og deres Indvendinger, skal forsøre den modsatte Mening, ifølge hvilken det Erkebispeps Love, Bremeren omtaler, ville ikke kun gjendrives med aldeles uimodsigelige Grunde. Der har ogsaa Rosd-Ancher seet sig nødsaget til at sætte Harald Blaatands Magt og Anseelse, ikke alene i Danmark, men ogsaa i Nabolandene i et saa fordeelagt Lys, at en upartisk Historieforstør ikke overalt kan underskrive hans Dom.

Suhm var den Første, som afveeg fra den gamle Inddeling. Han antog nemlig ³⁾, at Svend Estridsens Ord strække sig lige til „servare contendunt“. Dersom denne Forudsætning er rigtig, er Striden egentlig afgjort; thi da kan der ingen Tvivl være om, det er Kong Harald, hvem Lovgivningen i de omtalte Linier tillægges, og at der ved „populus noster“ må forståes det danske Folk. Der kan altsaa fra den Standpunkt ikke være Spørgsmaal om, med hvil-

³⁾ Suhms Historie af Danmark III. Pag. 205-6.

t Svend Estridsen har tillagt Kong Harald hine
øe, samt hvilke disse Love have været, hvorom der
pe vil kunne anføres andet end Formodninger.

Men hverken Suhm, eller de, som senere have
læret sig for hans Mening ⁴⁾, have fremsat noget
viis for Rigtigheden af denne Paastand. Den er
aa ikke en Hypothese, der vel anbefaler sig ved
Lethed, hvormed den løser Opgaven, men som, hvis
ikke kan bevises uafhængigt af sin Brugbarhed,
fører til noget afgjørende Resultat.

Denne Mangel paa Beviis har foranlediget dem,
senest have yttret sig om denne Sag, til at opgive
hms Mening og at forsege en ny Forklaring af
ams Ord. Prof. Nyerup ⁵⁾ mener nemlig, at Kong
ends Ord ikke strække sig længer, end til: „piavit
lio;“ at alt det Øvrige er Adams egne Ord, og
Lovgivningen selv bør tillægges Adeldag, ikke Ha-
Blaatand. Han vender altsaa for en Deel tilba-
til den Mening, som Rosd-Ancher har bekæmpet.
Kop P. E. Müller ⁶⁾ folger forsaavidt Nyerups

nemlig Dryeer i: Beiträge zur Literatur der nordischen Rechts-
gelehrsamkeit. Pag. 157; Schlegel i Udgaven af Rosd-Anchers
samlede Skrifter, 1ste Deel Pag. 3; 2den Deel Pag. 57, 58;
og Halk i Udgaven af Heimreichs nordfresische Chronik Pag.
94: 108.

I en haandscreven Afhandling, hvoraf Prof. Poulsen i Kiel har
meddeelt et Udtog i „Staatsbürgerliches Magazin“ 4de Bind.
Pag. 417:430. Afhandlingen selv er neppe trykt.

Critisk Undersøgelse af Saxos histories syv sidste Bøger Pag 21 v.f.

Forklaring, at han antager samme Inddeling af omtvistede Sted, idet han lader Kong Svends T ophøre med „piavit exilio;“ men han afgiver fra h ved at følge den almindelige Mening: at det er Haralds, ikke om Adeldags Lovgivning, Talen er.

Af denne forte Fremstilling vil det være klart, et sikkert Resultat ikke kan vindes, førend det er gjort: hvormeget af det ansørte Sted der maa ans for Bremerens Ord, hvormeget for Kong Sven Bestemmelsen af de selgende Blad er et Forseg p at opstille et Beviis for Rigtigheden af den Suhm Hypothese: kan denne godtgjøres, da er Hovedspør malet afgjort. Men da Prof. Myerup og Bisstop Mler have sagt at bevise deres Inddeling af Adams D vil det være nødvendigt, først at gjendrive de Grun hørpaa de støtte deres Mening. Til de Mening der ere ældre end Suhms, tages i denne Afhandlin Reglen ikke Hensyn, da det baade vilde være alt vidtloftigt at prøve hver enkelt Uttring af alle de fattere, der have skrevet om denne Sag, og de øl Meninger desuden, som grundede paa en blot Hypothese, nemlig paa den ældre Inddeling af Stedet Adam, falde af sig selv, saasnart Rigtigheden Suhms Mening er beviist.

II.

De Grunde, som Prof. Myerup har fremsat for sin uddeling, findes i den anførte Afhandling i følgende ord: „Teg derimod er paa det bestemteste overbevist n, at Kong Svends Ord maae indstrækkes til „hoc t quod posteri nos huimus et quod ipse parricida io piavit exilio.“ Udstrækker man dem længer, da er det ud, som om Svend Estridsen holdt en Foresning for Adam over et Tidssrum af den danske Historie. Desuden er her Overgangen fra det, der citeres af Svends Mund, til det, der er Adams egne Mætinger, betegnet med ganske tydelige Ord. Om hin der det „ait“ ⁷⁾, og et Par Linier derefter staaer inquit,“ hvilket udtrykkelig tilskjendegiver, at Fortteren nu igjen selv tager Ordet. Endvidere staaer der: „at ille noster Haroldus. Dette er Ord, som assé i en bremiss Canonici eller Prælats Foredrag, men ingenlunde i Svend Estridsens. Denne kan ikke tilde Harald „noster“ i Modsetning til sin egen Bedefader Svend Øvestjæg. Fremdeles: „populo Danorum christianitatem primus indixit,“ maatte jo i Svends Mund hedde „populo nostro.“ Heller ikke saer det an, at lade Svend sige: „Memoria ejus et xoris Gunhild apud nos perpetua manebit.“ Deri-

⁷⁾ hos Lindenborg „inquit.“

mod passe Ordene godt i en af hün Tids Geistlige Pen, naar han f. Ex. skrev en liber datus, eller necrologium Bremense. Ere ikke ogsaa disse Udtry „haec facta comperimus“ og „explorare non potuimus den undersøgende og samlende Historiestrivers egi Ord? Kunde vel Kong Svend, i hvor stor en Und af det historiske Studium han end har været, haft havt Lid og Leilighed til at an'lille historiske recheinches!“ Til disse Grunde, som han erklærer for værtige og overbevisende, føier Bisshop Müller den B mærkning, at den Modsetning, som antydes ved i Ord: „at ille noster Hara'ldus“ ingen Betydnir vilde have, dersom de vare Kong Svends egne Ori

Zmod disse Grunde må i det i Almindelighæ bemærkes, at da de ikun angaaet det formeentlig Upassende i enkelte Ord og Vendinger, dersom disse ikke des Kong Svend, kunne de alene ha've noqs Væg imod den, der vilde paastaae, at Adam har anfør Kong Svends Ord aldeles uforandrede i det Sprog og den Form, hvori han modtog dem ⁸⁾). Men dette vil neppe Nogen falde paa at paastaae. Deel er det jo aldeles uvist, i hvilket Sprog Kong Sven har talt til Adam; om han end har forstaet Latin er det derfor ikke sagt, at han har funnet tale det; o om det endog var Tilfældet, bliver det lige uvist, or

⁸⁾ Bisshop Müller tillægger Suhm den Mening, at Adam anfør Kong Svends Tale ordret. Det siger Suhm ikke; han ytræ blot, at det er Kong Svends Ord, fremførte af Adam.“

an virkelig har talt Latin til Adam. Han kan ligevel have betjent sig af det Saxiske, som sikkert også var ham bekjendt ⁹⁾). Deels vilde det være en imelig og aldeles ubeviislig Paastand, at Adam har skrevet Kongens Ord paa Stedet; ja man maatte dog antage, at Kongen havde dicteret ham sin Tale, som man vilde paastaae, at hvert enkelt Ord er ongens; thi havde han blot opsat Nedskrivningen en lv Dag, vilde en saadan Neiagtighed være et mineoneutisk Kunststykke. Sandsynligviis har han fort efsin Samtale med Kongen noteret dens Indhold, maaske er den Form, hvori vi nu have den, ikke en Redactionen af hans Kirkehistorie, altsaa dog nesligviis nogen Lid yngere end hans Ophold hos Kong Svend.

Der bliver altsaa ingen anden Udvæi, end at anse, at Indholdet af Samtalen og maaske ogsaa de øst paafaldende Bemærkninger ere Kong Svends, men den Indkleddning, hvori vi have den, tilhører Adam, i at man ikke ter nægte, at Ordene ere Kongens, di maaske enkelte Udtryk kunne synes upassende i is Mund.

Vilde man svare, at Adam, selv om det blot havværet hans Hensigt at indføre Kongen talende, ikke gjengive hans Ord med Neiagtighed, maatte have

) Han havde flere Gange opholdt sig i Saxon, endeg i Bremen hos Erkebispen, da han var blevet fangen paa et Vikingstog. see Adam Brem. Hist. Eccl. II. c. LV,

lagt ham passende Udtryk i Munden, da glemmer man, at man ikke har med en Cicero at gjøre, men med en Domherre fra det ellevte Aarhundrede og det vilde være urimeligt at vente en saadan Correcthed i det latinste Udtryk hos en af Middelalderens Skribenter, der endda ikke hører til denne Tids bedste Stilister, som man kun var berettiget til at fordre en classist Forfatter. Man maaatte desuden, for kunne slutte Noget af det Passende eller Upassende disse Udtryk, paastaae, at baade Kongen og Adams havde anvendt den meest smaalige Noiagtighed i Bruget af enkelte Ord; og hvorledes skulde det vel være falset dem ind i Løbet af en Samtale, med mindste havde tænkt paa alle de Stridigheder, den Aarhundredreder efter vilde foraarssage?

Disse Bemærkninger ville allerede være tilstræklig til at vise, med hvor lidet Foie man kan støtte sig paa Manglen af Correcthed i Adams Ord, så om det indrommes, at de udpegede Udtryk virkelig ville være upassende i Kong Svends Mund; men nu man drøfter hvert af dem, vil man finde, at det ikke forholder sig saaledes. Det er ikke let at indsee, hvorledes „inquam,“ i Modsetning til det foregaaende „ai (inquit)“ skal tilkjendegive, at det er en Anden, der sidder Sætning: „at ille noster Haraldus, qui populus Danorum Christianitatem primus indixit, qui totum Septentrionem ecclesiis et prædicatoribus replevit, inquam, innocens vulneratus, et pro Christo

gno expulsus, martyrii gloria, ut speramus, non
irebit," end den, der underforstaaes, naar det hed-
r: „hoc est, inquit, quod nos posteri luimus, quod
se parricida suo piavit exilio.“ Thi „inquam“ er
ikke andet, end et Flikord, som hensører det nærm-
est foregaaende „ille,“ til det fjernere: „at ille noster
araldus,“ og staer i aldeles ingen Forbindelse med
inquit,“ i den foregaaende Sætning. Det kan ligesaa
i være brugt af Kongen, som af Adam ¹⁰).

Den Indvending, at Kong Svend ikke vel kunde
uge Udtrykket „noster“ om sin Oldefader i Mod-
sætning til sin Bedstefader, er ikke bedre grundet ¹¹);
i den Billigelse af Haralds Handlemaade i Modsæt-
ning til Svend Evestjægs, som udtrykkes ved „noster,“
zimler meget vel med den Misbilligelse af Svends
pforsel imod Faderen, der ligger i de Ord, som In-
gen nægter at være Svend Estridsens. Vil man sige,
det passer bedre i Adams Mund at falde den
ristne Harald „noster“ i Modsætning til Christendom-
ens Forfølger Svend, da kan Kongen med samme
let have brugt dette Udtryk; thi han maa have be-
agtet begges Færd med Hensyn til Christendommen

¹⁰) Man sammenligne hermed en lignende Brug af Ordet hos
Adam. Hist. eccl. I. c. XLVII. II. c. XXXI.

¹¹) Nyerup maa forudsætte den Paastand af dem, der ikke ere
af hans Menighed, at Svend Estridsen ved Ordet „noster“ træ-
ffer paa sin Familiesforbindelse med Harald Blaaatand; thi fun-
da kan hans Indvending have nogen Grund; men denne For-
udsætning er jo aldeles vilkaarlig.

med samme Øine, som Bremeren, og han misbillige sikkert Svends Forfølgelse imod de Christne ligesaamget, som hans Oprør imod Faderen. Vel vidste Kongen, at Svend havde omvendt sig og var blevet Christendommens Beskytter, altsaa skulde man troe, at han ligesaa vel kunde bruge Ordet „noster“ om ham som om Harald; men den samme Indvending gjelde desom Ordene ere Adams; thi det vidste ogsaa han da Svend Estridsen havde fortalt ham det. Her talte jo desuden om Krigen imellem Fader og Søn og om Haralds Martyrbed; der var altsaa ingen Anledning til at tænke paa Svend Vestjærgs Omvendelse.

Man figer fremdeles, at Kongen ikke vilde have sagt: „det danske Folk“; men dette Udtryk er jo dog af den Bestaffenhed, at det, selv brugt imellem Danerne indbyrdes, intet Stødende har; langt mindre kan det være paafaldende, at en Dansk bruger det til et Udlænding. Og hvorfor skulde Kong Svend ikke ligesaa vel kunne tale om „det danske Folk,“ som Saxonen Adam om „det saxiske Folk,“ „Saren“: Udtryk, der ere saa hyppige hos ham, selv paa Steder, hvor de aldeles ikke tages Hensyn til Udlændinger eller Talehenvendes til dem?

Naar Nyerup paa staar, at man ikke kan tillægge Kong Svend de Ord: „memoria ejus et uxoris Gunnhild apud nos perpetua manebit,“ men at de derimod passe i Adams Mund, da har man ondt ved at bærlige, hvorfor de ikke stude passe i Kongens. Da

zatte da være, fordi det ikke vel kunde falde Kong vend ind at forsikre, at han vilde ihukomme sine wædre, da dette forstod sig af sig selv; men Ordene beholde ingen saadan almindelig Forsikring: fun den iple og i Kong Svends Mund meget naturlige Erxring, at Harald og hans Dronning vare det danske ikke saa kjære, at det aldrig vilde glemme dem; thi orfor skal „apud nos“ sigte til Kong Svend alene, ikke til det hele Folk? Det gjor her intet til Sa-i om Folket virkelig elskede Kong Harald eller ei, n fun, om Svend Estridsen rimeligiis kan have stisse Ord til en fremmed Klærk. Og hvorfor ikke Ordene passe bedre i Adams Mund? I den miske Kirkes liber datus har Harald neppe været ført, og om man end vil tilstaae, at den Konge, i først indførte Christendommen i Danmark og faldt i et Offer for denne Streben, vel fortjente at erins af Danmarks Primas og hans Kapitel, hvad de da bevæge dem til at gjøre Gunhild delagtig i imme Ære? Wel finder man samme eller lignende nding i mange af Middelalderens Gavebøger eller Krologier; men deraf kan man i det Høieste slutte, disse Ord have været Adam bekjendte, og at han i har indklædt en i Indhold lignende Erklæring af Svend. Endelig mener Nyerup, at Talemaader- „hæc facta comperimus,“ „explorare potuimus“ passe for Kong Svend, som vel kan have yndet forien, men neppe har anstillet historiske „recher-

ches.“ Men denne Grunds Svaghed er icinefaldende; man behøver jo ikke at paastaae, at Kongen § anstillet lærde Granskninger i den nujældende Betning af Ordet. Derimod er det i og for sig rimeligt at Kong Svend har indsamlet Efterretninger om F tidens Begivenheder, og om disse Undersøgelser b indstrænkede sig til Folkesagn, funde han med Rejetjene sig af de udpegede Udtryk. Desuden brugte han paa andre Steder af Adams Historie de samme eller lignende Ord ¹²⁾, hvilken Omstændighed altså var tilstrækkelig til at gjendrive denne Indvendig.

Den Modsætning, som antydes ved Ordene: „ille noster Haraldus,“ og som Bisshop Müller ansætter et Beviis paa, at det nu er Forfatteren selv, tager Ordet, taler snarere for den modsatte Menighed Adam fortæller nemlig, at han ønskede at faae nærmere Underretning om Kong Haralds sidste Dage og Enlighed ¹³⁾. Svend Estridsen vil ikke gjerne omtale Bedstefaders, Svend Eveskjægs, Forbrydelse; da in-

¹²⁾ Hist. eccl. I. 1. c. XL. „post cladem, inquit (Svein), Normannum, Heiligonem regnasse comperi.“ Herhen kunde vel oregnes I. II. c. XXVI. og XXVII; dog vilde man maaske vende, at det ogsaa her er usikert, om Ordene ere Adelss eller Kongens.

¹³⁾ Bisshop Müller siger vel, at Adam ønskede at vide nogle mere om sin Helt, hvilket giver Meningen en ganse ai Wendig. Men det hedder udtrykkeligt hos Adam „de sine,“ umiddelbart efter at han har fortalt om Svends Dø. f. v. Han vil altsaa ikke i Almindelighed høre noget om Harald, men netop om Sønnens Forbrydelse og Faderens Æ

tid Adam trænger paa ham, taler han blot i Alminighed om de sorgelige Folger af dette Oprør; men at slippe fra denne Sag, vender han sin Tale til ralds Fortjenester. Forudsat, at Kongens Ord stræk sig videre, end til: „*piavit exilio*,“ kræver netop i Modsetning, der finder Sted imellem hans Ulyst at omtale Svend Evestjægs Forbrydelse og den Tilshed, hvormed han dvæler ved Haralds Fortjenester, tilsvarende Udtryk; og saaledes staaer under denne udsetning „at ille“ paa sin rette Plads. Derimod øde det være brugt urigtigt, dersom det ikke var den unne, der omtalte Haralds Fortjenester, som den, beklagede de sorgelige Folger af Svends Forbryde; thi i og for sig er der ingen Modsetning imellem disse Tanker; den kan kun søges i den Maade, hvorpaa de ere forbundne i een og samme Mands Tale.

Man indseer heller ikke let, hvorfor Adam anfør sin Samtale med Kongen, dersom denne op্রører „*piavit exilio*;“ thi hvad mærkeligt vilde der da e i Kongens Svar? Dette maatte da søges deri, Kongen tilstrev Svends Oprør de Ulykker, der havde it ham, Svend Estridsen (at Svend Evestjæg blev flygtig vidste Adam); men dersom det var de Ord *iod nos posteri luimus,*“ der droge Adams Oprørskomhed til sig, maatte man i det Følgende snarere te en Udsigt over de Ulykker, der vare Folger af sgjerningen, end en Lovtale over Harald ¹⁴⁾.

1) I den Oversigt over Nyherups Grunde, som Bisep Müller gi-

Disse Bemærkninger synes tilstrækkelige til at vise, at de Grunde, som hidtil ere anførte for Prof. Mørups og Bisshop Müllers Mening, ikke føre til nogen Resultat. Vi ansee os derfor berettigede til at betragte denne Mening, ligesom den ældre Inddeling, som en blot Hypothese, der ikke engang anbefalet sig ved sin Brugbarhed, og som desuden giver intet ledning til Indvendinger, der neppe kunne gjendræves paa en overbevisende Maade. Det skal nu forsøges om den Suhmiske Mening kan forsvares med stærke Grunde.

III.

Det vil neppe være muligt at tænke sig andre end flere Hypoteser om Inddelingen af det omtvistede St

ver, anfører han iblandt disse, at det vilde være besynderligt om Kongen i sin pathetiske Tale over Harald vilde tilføje Chronologisk Bestemmelse, angaaende hvorlænge Harald har regeret, og at han havde fundet, at han havde levet i Viældeldags Dage. Herom findes Intet i det Udtog af Nyer Afhandling, som staar i „Staatsbürgerliches Magazin“, modentlig findes det i Haandskriften. Men denne Indvending er ikke bedre grundet, end de øvrige. At Kongen tilføjer Tidsbestemmelse har dog i og for sig intet Støtende, selv om det var en Liigprædiken, han holdt; og hvo siger, at Kongen har haft de samme Begreber om det Passende, som vi i vores Dage? Hvad den sidste Deel af Indvendingen angaaer, kunde Kongen meget vel vide, at den Omstændighed, at han var samuidig med den bremiske Erkebisshop Viælddag, må være den bremiske Domherre Adam mærkelig. Han kunde have valgt nogen mere passende Tidsbestemmelse.

de tre anførte: man kan kun lade Kongens Tale opøre med „piavit exilio“, eller med „perpetua manebit“, eller med „servare contendunt.“ Man kunde dog, at fordi den første af disse Meninger har været svaret ved utilstrækkelige Grunde, den anden fulgt i Beviis, kunde en af dem derfor gjerne være rigtig; men de ere begge, uafhængigt af den Maade, hvorpaa man hidtil har behandlet dem, forbundne med de Vanskeligheder, som kun hæves ved at følge Suhms Inddeling.

Disse to Meninger ere egentlig med Hensyn til vedspørgsmaalet ikke forskellige fra hinanden; thi id et enten Kongens Tale ophører med „piavit exilio“ og med „perpetua manebit“, bliver det ligefuld t uafhængigt, om Lovgivningen skal tillægges Kong Harald eller kebisp Adeldag. Ligesaavel som Rosd-Ancher og Celsius, der begge følge den ældre Inddeling, ere ikke herom, ligesaavel ere Prof. Nyerup og Bisshop iller det, endstjændt begge antage, at Kongens Ord ere med „piavit exilio.“ Hovedvanskæligheden, som de Meninger have tilfælleds, er at bestemme, til hvilken den Sætning: „hæc facta comperimus diebus ieldagi, cum tamen non omnes ejus virtutes ex-rare potuimus“ skal henføres; thi dersom det kun afsgjores, om dette „ejus“ refererer sig til Harald til Adeldag, da var Sagen klar, da der ikke kan være Twivl om, at det er den samme Person, hvem råflerne og Lovgivningen tillægges, som den, der

underforstaaes ved „eius.“ Grammatiken kan her tet afgjøre, især naar der tages Hensyn til den Σ da Adam skrev; begge Parter maae da atter tage res Silflugt til Hypotheser.

Da Ordene fra „hæc facta“ — „servare contedunt“ skulle gjælde for Adams, har man Valget i nem to Veie. Felger man deres Mening, som tillæg Adeldag Lovene (Friccius og Nyerup), da maa di „hæc facta“ referere sig til alt, hvad der er fortalte første 18 Capitler af anden Bog (thi at lade gaae paa det nærmest Foregaaende om Harald, gir under denne Forudsætning, ingen Mening); men kommer dette Sted til at lyde saaledes: „disse Σ erfare vi at være stede i Adeldags Tid, endstjondt ikke have funnet komme efter alle hans kraftige Gninger.“ Men hvad Mening vilde der vel være he Hvad Sammenhæng er der imellem Alt, hvad der sker i Adeldags Tid og hans egne Gjerninger? Ord tillade ikke at forstaae „hæc facta“ om Adeldags e. Gjerninger; og om de end gjorde det, tillader Sammenhængen det ikke; thi i det Foregaaende er Tale mere om andre Ting, end om Adeldag selv. Vel man ikke vente classist Correcthed hos Adam; men i vi Forresten kjende til ham, berettiger os ikke til at skynde ham for saa grove Synder imod de simpl. Love for al rigtig Tale.

De, som tillægge Kong Harald Lovene (Kof Anchør og Bisshop Müller), men dog ligesom de An-

de Ordene være Adams, ikke Kong Svends, henføre
 „hæc facta“ til det nærmest Foregaaende om Kong
 Harald, og lade ligeledes „eius“ svare til ham. Men
 hvorledes vil man da forklare sig, at Adam, efter at
 have ansørt en chronologisk Bestemmelse for Haralds
 drifter, umiddelbart derpaa gjentager samme Be-
 stemmelse? thi Ordene „interea senex præsul Adel-
 gus“ &c. kunne jo ikke sigte til andet, end til det,
 vi fort foran er sagt med Ordene: „hæc facta com-
 primus diebus Adeldagi.“ Der er desuden en Uo-
 eensstemmelse imellem disse to Tidsbestemmelser, som
 ikke være uforklarlig, dersom de hidrørte fra samme
 divid; thi hvorledes kunde Adam sige, at Adeldag
 ikke imedens det stækte, som gif for sig i hans Tid?
 Præm mod bliver det forklarligt, naar man udstrækker
 Kong Svends Ord indtil „servare contendunt“; thi
 hidrører den første Tidsbestemmelse fra ham, og
 han har ikke tænkt paa nogen noiagtig Angivelse af
 den, da Harald eller Adeldag døde, men blot i Al-
 undelighed villet sige, at disse Mænd vare samtidige;
 men Adam, som tilfoier den nærmere Bestemmelse om
 Adeldags Død, hvor han netop vil angive Tiden alde-
 nosiagtig, maatte bruge Ordet „interea,“ fordi han
 ved, at Erkebispen var død efter at Svends Oprør
 udbrudt, men inden Kampen var endt med Ha-
 bens Død.

Disse Grunde tale saaledes indirekte for Suhms
 meningen; thi den undgaaer de vanskeligheder, der cre-

uadstillelige fra enhver af de andre Hypotheser; n
der kan vistnok ogsaa opstilles et mere directe Be
vor denne Menings Rigtighed.

Den Deel af Opgaven, som, næst efter at
stemme Inddelingen af det omtvistede Sted og om
vene skulle tillægges Kong Harald eller Erkebispen, f
aarsager først Vanskælighed, er Spørgsmaalet om
Folk, for hvem hine Love gjældte. Maar det hedd
„certissimum vero est, eum tam nostro populo, qu
„Transalbianis et Fresonium genti leges et jura ec
„stituisse“ &c., kan der være Twivl om, hvad
skal forstaaes ved „populus noster,“ ved „Transall
ani“ og „Fesonum gens.“ Man har hidtil ladet
gjørelsen af dette Spørgsmaal beroe paa, hvem n
tillagde disse Ord: de som antage, at det er Ada
som taler, maa ved „populus noster“ forstaae hi
Landsmænd; Suhm derimod og de, som følge he
forklare det naturligvis om det danske Folk.

Gaaer man derimod en anden Bei, end den k
til fulgte, og undersøger Betydningen af disse Ma
aldeles uafhængigt af hvilken som helst Mening
hvem Lovene skulle tillægges, vil man i dem finde
Beviis for, at disse Ord ere Kong Svends.

Hidtil var det eenstemmig antaget, at Nav
„Transalbiani“ betegner de saxiske Folk, som bo
Nord for Elben, altsaa Holstener, Stormarer og T
marker; men da man har antaget og fulgt denne F
klaering uden egentligt Beviis, har Bisshop Müller,

runde, som siden nærmere skulle omtales, paastaaet, „Transalbiani“ maatte forstaes om andre Folk ord for Elben, end de saxe Stammer, altsaa formlig om de Danse. Man skulde da troe, at dette er, ifolge den Almindelighed, der ligger i det, funde lade en snævrere og videre Forklaring, alt efter ethvert ekonomende Tilfældes Leilighed; men dette er ikke saaledes. Transalbiani bruges nemlig hos Adam deles som et teknisk Udtryk, hvorved vi her foraaet Udtryk, hvor den Betydning, som Ordet i og sig tilstæder, er saaledes modifieret ved en fast og dig fulgt Sprogbrug, at alle andre Forklaringer, end n saaledes bestemte, udelukkes. Hvor dette Ord sommer hos Adam, betyder det aldrig andet, end de siste Stammer Nord for Elben, og skilles bestemt i de Danse og Slaverne. Saaledes hedder det Hist. el. L. I. c. XVIII. „Beatus Ansgarius, nunc Danos inc Transalbinos visitans &c.“ og L. II. c. XLII. Eo tempore, cum esset pax firma inter Slavos et transalbianos, Unvannus Archiepiscopus Metropoli Hammaburg renovarit. Sammenhængen viser, der paa det første Sted ligesaalidt kan ved „Transalbiani“ forstaes Slaverne, som paa det sidste de anste, altsaa kan derved ikke menes andre Folk, end arerne Nord for Elben. Endvidere hedder det L. I. XVII. „Cæsar — Hammaburg Transalbianorum civitatem metropolim omnibus barbaris statuit nationibus Danorum, Sveonum itemque Slavorum.“

Her stilles Transalb. fra Danske, Svenske og Slav L. II. c. X. Populi igitur Slavorum sunt multi, qu rum primi ab occidente confines Transalbianis si Waigri.“ Transalbiani modsatte her Slaverne, da de vare Bagernes vestlige Nabover, kan derved få forstaaes Sáerne. Sammenhængen viser, at det hølter ikke kan forstaaes anderledes L. I. c. XII., hvilket hedder „Legimus in libro donationum Bremensis ecclesiæ, Villericenm Bremensem Episcopum Transalbianis etiam ante Ansgarium prædicasse ecclesiam in Milinthrop frequenter visitasse.“ Lætere forekommer Ordet, brugt som Substantiv, ikke hø Adam, undtagen paa det omtvistede Sted; men den bestemte Anvendelse er allerede tilstrækkelig til at dane en Regel, hvorfra man ikke uden Nødvendighed turde statuere nogen Undtagelse, og dette Resultat bliver styrkes end mere ved følgende Bemærkninger.

Selv hvor transalbiani bruges som Adjectiv, hviltsaa en friere Brug af Ordet kunde finde Sted, kan dog derved aldrig forstaaes de Danske, og neppe heller Slaverne. Enten sættes det som Tillægsord til „Saxones,“ saaledes L. I. c. XVII. „Dani quoque Slave auxilio habentes primo transalbianos Saxones, deinde cis Albin vastantes, magno Saxoniam terroris quassabant.“ L. II. c. VIII. „transalbianorum Saxorum tres sunt populi“; L. IV. c. XIII. „Sliasvig civitas Saxonum transalbianorum,“ eller til „populi“ men da viser Sammenhængen, at derved enten ma-

staes alene de sørøste Stammer, saaledes L. I. c. „missus (sc. Villehadus) a Carolo rege in Saxiam, primus omnium doctorum maritimas et boales Saxoniae partes ac transalbianos populos ad christianitatem provocavit“¹⁵⁾); eller maaßkee til Slaver L. II. c. XX. „Dum vero pax esset in Bavaria, transalbianos populos frequenter visitavit matrem Hammaburg paterno fovit amore, legamen suam ad gentes, ut prædecessores ejus, stose executus est, licet dierum obstaret malitia. Ilo tempore, cum magnam Christianorum perseptionem in Dania Svein rex exercuisset, supplicibus archiepiscopus legatis crebrisque muneribus laboat, quatenus ferocis regis animum mansuetum olderet Christianis.“ — Her stilles „populi transalbini“ bestemt fra de Danske; om maaßkee Slaverne ikke indbefattes derunder, kan være tvivlsomt; men melighed taler for, at forstaae det blot om Særen. hvilket ogsaa er Tilsfældet L. I. c. XIV. „Ludovicus voluntatem patris oblitus provinciam transalbini Bremensi et Ferdensi Episcopis commendavit; provincia transalbina“ funde maaßkee forstaaes ogsaa i de Slaver, der hørte til det frankiske Rige; men esaalidt; som det kan med Visshed benægtes, ligealidt kan det paastaaes.

¹⁵⁾ Her sættes populi transalbiani ligefrem som en Deel af Særen; der er desuden aldrig Tale om, at Villehåd skulde have prædiket for Danske eller Slaver.

Desuden omtal er Adam aldrig Danmarks Belgenhed for Elben. Saaledes kalder han Jylland „Tinia cismarina,“ ikke „transalbina“¹⁶⁾). Maar I taler om et Sted „trans Albiam,“ da mener han i med enten blot de saxiske Lande Nord for Floden; saaledes L. I. c. XV., L. III. c. XXI., eller han tager hensyn baade til Sazer og Slaver hünside Floden deres indbyrdes Forhold L. II. c. XXX., c. XLVI. c. LIII., L. III. c. XXVIII., L. IV. c. XI. Hvorfor blot i Almindelighed taler om et Sted hünside Elb kan dog dette aldrig forstaaes om Danmark. L. I. I. XIX., L. II. c. LIIX., L. III. c. X.¹⁷⁾). Man kan saaledes forfulgt dette Begreb ligesom i tre Grader Elementerne, hvorfra „Transalbiani“ er dannet, nem Ordene „trans Albiam,“ maae paa flere Steder forstaaes baade om de saxiske og slaviske Lande Nord for Elben; ved den adjektiviske Brug af Ordet kan det på enkelte Steder være tvivlsomt, om ikke nogle slaviske Stammer kunne indbefattes herunder, dog er det rimeligere, at der blot menes Sazer; Substantivet „Transalbiani“ tillader ingen anden Forklaring, end de sakske Stammer Nord for Elben; hvilket endnu mere kan kræftes derved, at „Transalbiani“ bruges aldeles synonymt med „Nordalbingi“¹⁸⁾; thi dette Ord betyder

¹⁶⁾ Hist. eccl. I. II. c. II.

¹⁷⁾ Man see bør det dog L. I. c. XIX og L. III. c. X forstaaes ene om de saxiske Lande Nord for Floden.

¹⁸⁾ Saaledes hedder det L. I. c. XII. „Hamburg civitas Norda-

s Adam ubelukkende de Saxer, som boede Nord for
ben^{19).}

Dersom man altsaa vil følge en af de første her-
neutiske Regler: at en Forfatter maa i tvivlsomme
lfælde forklares efter den Sprogbrug, som er ham
indommelig, maa man nødvendig antage, at „Trans-
biani“ paa det omtvistede Sted kun kan forstaaes
i de Saxer, som boede Nord for Elben.

Jo bestemmere det kan bevises, at „Transalbiani“
aa ansees for et teknisk Udtryk i den angivne Me-
ng, desto vissere bliver det, at man paa det omtvi-
de Sted ikke tor afgive fra Ordets almadelige Be-
dning. Men for at bevise denne Ordets tekniske
karakteer, maa dets Oprindelse efterspores.

Adam bruger „Transalbiani“ og „Nordalbingi,“
i blot som Synonymer, men aldeles i Flæng, saa
man ingen Forstjel kan skjelne, hverken i den Be-
dning, han tillægger disse Navne, eller i Maaden,
orpaa han bruger dem. Vi slutte deraf, at han ikke
tv har dannet Ordet „Transalbiani“; thi hvad rime-
i Grund kunde han have til at opfinde en ny Be-
bingorum“, eg L. 1 c. XII. „Hamburg civitas Transalbia-
norum.“

¹⁹⁾ Man eftersee L. 1 c. XII. XIII. L. II. c. XXX. XXXIII. Lib.
III. c. XXVII. L. IV. c. 1, XXXI, og „de situ Daniae“ i Be-
ghyndelsen. Kun paa eet Sted, Lib. 1. c. XXIII, er det ikke
isinefaldende, at ikke ogsaa Slaverne i Holsteen kunne forstaaes
derved; men hele Sammenhængen viser dog, at Ordet kun
kan forklares om Sakerne.

nævnelse paa Folk, hvis almindelige Navn var hi bekjendt, dersom han ikke har søgt en Ziirlighed i de mere latinste Ord? men i saa Fald vilde han em stedse eller dog fortrinligvis have betjent sig af hi Udtryk, hvilket ikke er Uisfældet. Det kan desuden vises, at Adam har laant Ordet af Andre; thi h har fjendt og afbenyttet Skribenter, der bruge det som Benævnelse paa Saxerne Nord for Elben. Det er nemlig fra Eginhards Annaler gaaet over i Skrare af senere Skrifter og navnlig i Adams Kir historie. Forfatteren til hine Annaler — den for iblandt Middelalderens Skribenter, der bruger Ordet „Transalbiani“ — fjender ingen anden Betydnid deraf, end den omtalte ²⁰). De Fuldensiske Annal folge indtil Aar 829 ganske Eginhards, navnlig i 2 hvad der angaaer Saxerne Nord for Elben ²¹); m det er vist, at Adam har fjendt og afbenyttet die

²⁰) Annal. Eginh. (i Heineccii & Lenksfeldts Script. Rer. Germ. 157) ad an. 798: „Cum jam ver accederet, nondum tamen propter pabuli inopiam exercitus de hyberni produci potuisset, Saxoness transalbiani, occasionem nacti, legatos regis, qui ad eos justicias faciendas missi erant, comprehensos intersciunt, paucorum quasi od nunciandum reservatis. — Transalbiani autem superbia elati, eo quod legatos regis impune occidere potuerunt, a reptis armis contra Abotritos prosciscuntur. Quorum dux Throsio cognito Transalbianorum motu, eis cum omniibus copiis suis loco, qui Sventana vocatur, occurrit &c. Hver disse Annal bruge Ordet adjektivisk, er det altid som Tillægsord til Sarene eller deres Land; faaledes ad an. 785 og 827 „transalbia Saxorum regio“, adan 804 „pagos transalbianos Abotritis dediti“.

²¹) Annales Fuldenses (i Struves Rer. germ. Script. Tom. I. p. v. fl.) ad an. 798 og 804.

naler²²⁾; fra dem maatte Ordet altsaa have været
nøt bekjendt, og han bruger det ogsaa ganſe paa
nme Maade, som de.

Iſſe mindre vist er det, at Adam har henlyftet
Documenterne i det bremiske Stiftsarchiv og navnlig
iſſer Ludvig den Frommes Fundats for det hamburg-
Erkebispedømme²³⁾; men dette Document — saas-
es som vi have det hos Lindembrog²⁴⁾ — bruger
"ransalbiani" paa samme Maade, som de anſørte
nkifte Skribenter, d. e. som en bestemt Benevnelse
i Særne Nord for Elben. Det hedder nemlig her:

²²⁾ At han anſører dem under Navn af „historia Francorum“ be-
merker Pertz; Monum. Germ. histor. Tom. I. p. 340. Det vil
ogsaa være indlyſende for Enhver, som vil sammenligne føl-
gende Steder: Adam L. I. c. IX, an. Fuld. ad an. 785; Lib. I.
c. XIV, A. F. ad an. 812 og 825; L. I. c. XV, A. F. a. 826;
L. I. c. XXII, A. F. a. 841; L. I. c. XXVIII, A. F. a. 845,
850, 863 og 854; L. I. c. XXXIII, A. F. a. 873; L. I. c.
XXXIV og XXXV, An. Fuld. a. 880, 881 og 882; L. I. c.
XXXVI, A. Fuld. a. 887, L. I. c. X L, A. F. a. 891.

²³⁾ Han nævner det L. I. c. XVII.

²⁴⁾ Scr. Rer. Germ. p. 125 og 126. Af de to andre Udgaver af
Diplomet, saa findes i Fabricii Udgave af Lindembrog, har
rigtignok den ene „Nordalbingi“, hvor de andre have „Transal-
biani“. Vi ville her ikke indlade os paa at undersøge, hvilken
af disse Læſemaader der maa anſees for den rette, ligesaalidet
som paa en Gjendrivelſe af de Grunde, der ere anſørte imod
Diplomets Æghed. Men det maa anſees for utvivlsomt, at
det Exemplar, hvorpaa det her kommer an, nemlig det, som
Adam har brugt, har i det Væsenlige, og navnlig i Brugen
af Ordet „Transalbiani“ stemmet overens med den anſørte Udgave
hos Lindembrog. Overensstemmelsen imellem denne og
Adams Hist. eccles. I. I. cap. XII og XVII. er igineſaldende.

, Progenitor etenim noster gloriosæ memoriæ Karlus omnem Saxoniam ecclesiasticæ religioni subdiic jugumqve Christi adusqve terminos Danorum Silvorumqve corda ferocia ferro perdomans docuit, ut inter has utrasque gentes Danorum sive Winedort ultimam Saxoniæ partem sitam et diversis periculis temporalibus videlicet et spiritualibus, interjacente perspiciens, pontificalem ibidem sedem fieri decrevit trans Albiam. Unde postquam terram Transalbianorum, laxata captivitate, quam ob multam pessidiam in ipsis Christianitatis initiis per septennium passi sunt, ne locus ille a barbaris invaderetur, Eberto comiti restituere præceperat, non jam vicir Episcopis committere voluit. Postmodum vero, cajtivis optatam ad patriam undique confluentibus, eadem parochiam cuidam presbytero Heride nominis specialiter commendavit, quem universæ Transalbianorum Ecclesiæ, ne ad ritum relaberetur gentium, vel quia lucrandis adhuc gentibus locus ille videbatur aptissimus, disposuerat consecrari Archepiscopum. Nunc autem — statuimus — in regione Saxonica trans Albiam, in loco nuncupato Hanmaburg, cum universa Transalbianorum Ecclesiæ proprii vigoris constituere sedem Archiepiscopalem. Omnes quoqve paludes, infra sive juxta Albiam positas, cultas et incultas infra terminos ejusdem parochiæ ponimus, ut Transalbiani se et sua ab incursu paganorum, qui sæpe timendus est, securi-

his locis occultare queant. — Her skilles „Transiani“ tydeligt fra Danse og Slaver; Enhver veed uden, at det var Sarer, hverken Slaver eller Dan- der af Carl den Store i Aaret 804 fortæs bort Landene paa begge Sider af Elben. Navnet brus- her ganske som et Egennavn; ja det synes endog, Sarerne selv i Landflygtigheden have beholdt det, lket bliver mere sandsynligt, naar man betænker, at af dem, som forblevemidt inde i Tydskland, endnu Otto den Stores Tid kaldtes Nordalbinger²⁵).

De Folk, som de frankiske Skribenter kalde Trans- ianer, hedde hos de saxiske Nordalbinger²⁶); men te Navn betyder hos de ældre saxiske Skribenter al- z andet, end Sarerne Nord for Elben. Endnu Hel- ld siger udtrykkeligt, at Nordalbingerne vare Holste-, Stormarer og Ditmarer; han adskiller dem ty- igt fra Slaverne²⁷). Det var først efter at Sla- ne i Wagrien vare blevne fortrængte af deres tydské

²⁵⁾ Stedet er anført af Gruppen i Orig. Germ. 2den Deel p. 48.

²⁶⁾ Saaledes siger Poeta Saxo i Leibnitz's Script. Rer. Bruns. Tom. I. p. 146, hvor han fortæller det Oprør, som omtales i Eginhards Annaler ved Aar 798. og som der tilslægges Trans- albianerne (See ovenfor, Note 20.)

„Saxorum populus quidam, quos claudit ab austro
„Albia, sejunctim positos Aquilonis ad axem;
„Hos Northalbingos patrio sermone vocamus.“

²⁷⁾ Helmoldi Chronicon Slavorum i Leibnitz's Script. Rer. Bruns. 2 Tom. Lib. I. Cap VI p. 542; c. XXVI p. 561; c. XXXVI p. 568; c. XLVII p. 577 o. fl. St.

Naboer, altsaa i Slutningen af det tolvte Maahunde, at Nordalbingien begyndte at omfatte hele det varrende Holsten²⁸⁾); og da det store særstætte Nation Hertugdomme oplestes ved Henrik Løves Fald, Greverne i Nordalbingien blev mere selvstændige, i trængte efterhaanden Navnet Holsten hinc Venstre formodentlig fordi denne havde sin Betydning i holdet imellem Saxeerne Nord og Syd for Elben, het nu blev af mindre Vigtighed, end Grevstab Selvstændighed.

Det er ikke blot Adam af Bremen, der af Eginhardiske og Fuldensiske Annaler har lært Or „Transalbiani“ i den ofte omtalte Betydning; man af Middelalderens andre Skribenter bruge det gaa paa samme Maade, og aldrig anderledes²⁹⁾), og gere Forfattere, der have fulgt Adam, have ogsaa staaret Ordet saaledes³⁰⁾.

²⁸⁾ Allerede inden Helmold endte sin Historie begyndte denne ændring; see Chron. Slav. L. I. c. LXXXIII hos Leibnitz 2 T p. 608. Da de Danse udførte deres Erobringer i Nordalbingien, var denne nye Betydning af Navnet allerede almindelig gjældende; see Chronicon Erici i Langebecks Scr. Rer. German. Tom. I. p. 163, ad an. 1181.

²⁹⁾ S. Er. Regino i Pistorii Script. Rer. Germ. Tom I. p. 51. 52; S. man Contractus s. Sted p. 222 og 225 ved Aarene 798, 804; Lambert af Alschaffenburg hos Pistorius i Tom. p. ved Åar 803 og flere. Det vil ikke være vanskeligt at føre se adspredte Esterretninger til deres første Kilde: Egards Annaler.

³⁰⁾ Helmold, hos hvem det paa nogle Steder betyder Saxe Syd for Floden, som følge af, at han veede Nord for

Men hvad ver stiller den tekniske Charakteer af
me dets Betydning, og altsaa dens Gyldighed som
egel i tvivlsomme Tilfælde i det klareste Lys, er, at
danske Skribenter i Middelalderen, for hvem jo dog
entlig de Saxer, som boede Syd for Floden, vare
ansalbianer, altid bruge det om Nordalbingerne, en
lebrug, som sandsynligvis er optaget fra Adam og
Imold, men hvori de altsaa intet Stedende have fun-
, og som selv Saxo folger, endstjondt han neppe har
ændt hine Forfattere ³¹⁾).

(Lib. I. c. VIII i Leibnitz's S. R. B. Tom. 2 p. 544; L. I. c.
XLVIII, p. 579; L. I. c. LVI, p. 585), har dog ikke taget i
Betrakning ogsaa at betegne dem Nord for Floden med dette
Navn; saaledes kalder han Slesvig „civitas Transalbianorum“,“
hvor Adam har „civitas Saxonum transalbianorum“ L. I. c. XXIV
hos Leibn. II. p. 558. Han bruger ogsaa „Nordalbingi“ paa flere
Steder, hvor Adam har „Transalbiani“ f. Ex. L. I. c. VIII, og
forstikrer, som ovenfor er bemærket (Net. 27), at derved kun
forstaaes Saxer. Saaledes ogsaa hans Continuator Arnold af
Lybek hos Leibnitz 2 Tom. p. 694. 698 og 687.

¹⁾ See Langeb. S. R. Dan. Tom. I. p. 574, 67, 208 (de Es-
romske Annaler tale med Adams egne Ord Tom. I. p. 212 o fl.)
267, 283 ved Aarene 1199 og 1200. p. 284, 285, ligel. paa to
Steder, p. 286 paa tre Steder, 287. Tom. II. p. 254. 258.
Tom. V. p. 498. Tom. VI. p. 612. Saxo Gram. ed. Steph.
L. XV p. 569. Alene Svend Aggesen synes at afgive fra denne
Brug og med dette Ord at betegne Saxerne Syd for Elben.
Langeb. Tom. I. p. 45.

Overhovedet betegner neppe nogen af Middelalderens Skri-
benter Danmarks Beliggenhed med Hensyn til Elben; hvor
„trans Albiam“ eller „Albini“ bruges om Lande Nord for Floden,
kan dog derved neppe negensinde, saavidt jeg veed, forstaaes
Danmark. Derimod hedder det om dette Land f. Ex „trans
Egidoram“ (Annal. Eginhardtii, ad an. 815.)

Er det nu saaledes vist, at de Skribenter, hvem Adam af Bremen har lært Ordet „Transalbani,“ stedse bruge det, uafhængigt af den Betydning det i og for sig tilsteder, som Benævnelse paa Saxe ne Nord for Elben, at Adam selv paa alle andre Steder anvender det paa samme Maade, at andre af Middelalderens Skribenter have forstaet det ligesom han og endelig, at senere Forfattere tillægge det samme Betydning hos ham, da bliver det vist, at det hell ikke paa det omtvistede Sted i hans Kirkehistorie kan forstaaes paa nogen anden Maade³²⁾.

Vi komme nu til den anden Hovedpunkt: at l stemme Betydningen af „populus noster.“ Følge deres Mening, som lade Adam sige idetmindste Al hvad der følger efter „perpetua manebit,“ da opstaaet det Spørgsmaal: hvilket Folk har han meent med „vi Folk“? Man har i Almindelighed antaget, at dervaaatte forstaaes Bremerne, og da enten Stadens eller Stiftets Indbyggere; men herimod lader sig alt sammenget indvende. Skal Ordet betegne Folket i Stad Bremen, da faaer man deels det urimelige Resultat Adeldag, eller — hvad der under denne Forudsætning er endnu mere usandsynligt — Harald havde

³²⁾ Endførsæt Forf. kun kender faa af Middelalderens Skribenter han dog paastaae, at man neppe vil finde hos nogen dem et Sted, hvor de Daniske kaldes Transalbianer.

Den beþynderlige Mening, at Transalbianerne skulde være Folkene imellem Elien og Eideren, falder af sig selv, ne den rette Betydning af Ordet er bevist.

Love for Sæerne Nord for Elben; og for Friser-, men at disse Love ikke gjeldte for andre Sæer end for Elben, end for Indbyggerne i Bremen; thi et nogle Folk nævnes, udelukkes de, som ikke ere talte³³⁾; deels er det ganske imod Adams sædvanlige Talebrug, at lade „populus“ betyde en Byes dbyggere i Modsetning til andre Folkestammer. Dr- bruges hos Adam kun paa en af følgende Maader: en er det

1) et Folk eller en Folkestamme, som et Hele i Modsetning til andre Folkeslag og Stammer; saaledes Hist. eccl. L. I. c. VII. 2 Gange. c. IX. XIII. XV. XVI. XVII. XXVI. XXXIV. XXXVII. XLVII. 2 Gange. L. LI. Lib. II. cap. I. II. III. VII. VIII. X. XI. XIII. XIV. XVIII. XX. XXVI. XXXIV. XL. XLI. 3 Gange. XLIII. 2 Gange. Lib. III. cap. XXII. XXIII. XXIV. XXV. XXVI. XXVII. 2 Gange. XLIV. Lib. IV. cap. XV. XLI. XLII. De situ Daniæ p. 58. 59, 2 Gange. 60, 3 Gange. 61, 2 Gange. 62. 63. 64. 65. 66. 2 Gange.

2) populi (Plural.) betyder de Enkelte, „die Leute.“ Hist. eccl. L. I. cap. IX. XXX. XL. LI. Lib. III. cap. XXVIII. Lib. IV. cap. XVI. XXXV. XXXVI. XLII. De situ Daniæ. p. 60. 63. 65. 2 Gange. Undertiden er det tvivlsomt, om „po-

³³⁾ Foruden det Urimelige heri, kan man ikke tænke sig nogen slettere Mande at udtrykke denne Mening.

puli“ rigtigst oversettes ved: de Enkelte, eller Folkeslag. Hist. eccl. Lib. I. cap. VII. XLV. første Sted. Lib. II. cap. VII. XXVI. XXXII. XLI. første Sted. XLIII. første Sted. Lib. I. cap. XXIII. De situ Daniæ p. 60 andet Sted. 61 andet Sted. 64. —

eller 3) Folket som Totaliteten af de paa et vist Samlevende; enten

a. uden nogensomhelst Relation. Hist. eccl. Lib. I. cap. XXX. Lib. II. cap. III. V. 3 Gange. VI. XXVI. XXXIV. XLIII. De situ Daniæ. p. 61. 65 — eller

b. Folket i dets Forhold til

α Fyrsten. Hist. eccl. Lib. I. cap. XXVI. Gange. Lib. II. cap. II. IV. XIV. XL. XI. 2 Gange. De situ Daniæ. p. 60. 62. € 2 Gange, og til

β Geistligheden, enten til Clerus i Alminighed: Hist. eccl. Lib. I. cap. XIX. XXI. XLVII. Lib. II. cap. LI. Lib. III. cap. XXII. Lib. IV. cap. VIII. De situ Daniæ. p. 62; eller til Bispen: Hist. eccl. Lib. III. cap. XVII. Lib. IV. cap. XXI.

Undertiden er det tvivlsomt, om det i forstaaes uden al Relation, eller med h. syn til et af de angivne Forhold. Hist. eccl. Lib. I. cap. XXX. Lib. II. cap. V. XXXI. Lib. III. cap. XVII. XXXIX.

c. Et Par Steder (Hist. eccl. Lib. IV. cap. XX. 2 Gange) synes det bedst at kunne oversættes: „Slægt“ i den Betydning, som ogsaa Bibeloversættelsen fjender, idet der tages Hensyn til en Bestaffenhed ved Folket.

4) Paa eet Sted — De situ Daniæ p. 65. — maa „populus“ oversættes ved „Land“, og bruges synonymt med „terra“ eller „regio.“ — Øftere forekommer Ordet ikke.

Man seer, at her ikke findes eet Sted, som kunde færdiggjøre en Afsigelse fra den almindelige Brug Ordet; og den samme Talebrug tillader ikke at forve det om Diocesets Beboere; thi at „populus“ paa Par Steder maa forstaes om disse, nemlig Hist. cl. Lib. II. cap. V. 2 Gange, beviser intet, da Ordene staer i en ganske anden Forbindelse, nemlig i Folket i dets Forhold til Erkebispen; men den Forbindelse, hvori det paa det omtvistede Sted sættes med andre Folkestammer, kræver nødvendigt, at derved ogsaa ia forstaes et Folk i Modsetning til andre Folk, e med Hensyn til sin Øvrighed.

Dernæst vilde det være høist besynderligt, om man vilde sætte det bremiske Stifts Indbyggere mod Hamburgske Dioceses, nemlig imod Transalbianerne ligesom tilegne sig disse ved et „noster.“ Saaledes i „populus noster“ her stilles fra „Transalbiani“ „Fresonum gens,“ er det klart, at de to Sidste fragtes som Fremmede i Modsetning til høint; men

det hamburgske Erkebispedømme var fra Anscharii
 Tid paa det næste forbundet med det bremiske Bis-
 demme. Pave Nicolaus's Forenings-Bulle af 31 M
 858 siger udtrykkelig, at disse to Stifter skulle være
 aldeles forenede ³⁴⁾), og Adam selv taler om der
 „fuldkomne Forbindelse“ imellem dem ³⁵⁾). Nu er i
 vel sandt, at han paa andre Steder synes at skje
 imellem Dioceserne ³⁶⁾); men da han endnu oftere
 ler om de forenede Stifter som om eet, taler om „„
 og „vor Kirke“, hvor han kun mener den hamburg
 Kirke ³⁷⁾), om den bremiske Kirke, hvor han maa nu
 begge Stifter ³⁸⁾), om den hamburgske, hvor han li-
 ledes mener dem begge ³⁹⁾), og overhovedet paa de fle-
 Stever betragter begge som eet Stift, begge Bisi-

³⁴⁾ Rembert Vita Sti. Anscharii cap. XX hos Langeb. Tom I. 466 og fl. Bulsen er ogsaa meddeelt af Lambecius i Tillæg til Fabricii Udgaven af Lindenbrog p. 112. Det hedder de „Qamobrem auctoritate omnipotentis Dei et beatorum Aposto-
 rum Petri et Pauli, et hoc nostro decreto decernimus — ip-
 praedictas Dioceses, Hammaburgensem scilicet et Bremensem
 non deinceps duas, sed unam esse et vocari &c.“

³⁵⁾ Hist. eccl. Lib. I. c. XXI. „Supervixit autem (Sanctus Ansgar)
 post illam plenariam Hammaburg et Bremæ copulationem an-
 septem.“

³⁶⁾ G. Ex. Lib. I. cap. XLV. „Tunc parochia Hammaburgensi
 Slavis, et Bremensis Ungarorum impetu demolita est.“ Ligelci
 Lib. II. sap. VIII og fl. St.

³⁷⁾ G. Ex. Lib. II cap. III. VI. VIII.

³⁸⁾ G. Ex. Lib. II. cap. IV.

³⁹⁾ Lib. II. cap. XX. cap. XXX VIII.

immer som eet Embede, maa man antage, at de to Stifter i Adams Tid vel endnu ikke vare saaledes sammenfestede, at de jo undertiden kunde omtales hver for sig, men at de kun saaledes kunde ansees for alde, som to Dele af samme Hele. At Adam navnlig ikke har anset Hamburg og det hamburgste Stift mere enmed for sig, end det bremiske, det viser hans hele Skrift, især de mange Steder, hvor han taler om „nora Hammaburg.“

Endelig, og fornemmelig, vise Ordene selv, at „populus noster“ ikke kan forstaes om Folkene i det bremiske Stift. Enten ere disse sammensatte som en enhed med Hensyn til deres Forbindelse under een Vorighed, Erkebispen, ikke som en Folkestamme; men saa Fald kunde „Fesonum gens“ ikke nævnes ved siden af „populus noster“; thi Friserne, idet mindste i stor Deel af dem, hørte under det bremiske Stift⁴⁰), i maatte altsaa være indbefattede under den almindelige Benævnelse paa dets Indbyggere⁴¹). Eller Adam

⁴⁰⁾ See Keiser Carls Fundats for Bispedømmet hos Adam Lib. l. cap. X.

⁴¹⁾ Vilde man indvende, at „Fesonum gens“ saaledes som det her bruges, indbefatter mange Folk, der ikke hørte til Stifftet, da er det dog vist, at det ogsaa indbefattede Stamme, der stode under den bremiske Erkebisp, og hvor Adam ellers om-taler disse Sidste, benævner han dem ligeledes med det almindelige Navn: Friser, uden at skille dem fra hine (f. Ex. Hist. eccl. L. I. c. XI. XXIX. XXXV. L. III. c. XXXIV). Han kunde altsaa efter den Talebrug, han ellers følger, ikke vente at blive forstaet, hvis han ved „Fesonum gens“ blot meente de Friser, der ikke hørte til Stifftet.

ved „populus noster“ forstaaer en Folkestamme; nu maa han have meent blot de Sazer Syd for Elb, der hørte til Bremen; thi da kan Friserne ikke være indbefattede derunder, deels fordi han nævner dem umødelbart ovenpaa, deels fordi de vare af en anden Stammme, end Sazerne. Men dette vilde baade i eg forenede urimeligt og tillige stride imod Adams hele Spræ brug, da han aldrig betragter disse Sazer — hvad jo heller ikke vare — som en egen Stammme, og intet taler dem paa en saadan Maade, at han aabenbar i gen Forskjel gjør paa dem og andre Sazer⁴²⁾). Om man for at frelse hiin Betydning af „populus noster paastaae“, at ved „Fresonum gens“ skal forstaaes Friserne i Sønderjylland⁴³⁾, saa maa „vort Folk“ være Diocesets Indbyggere med Hensyn til deres Forbindelse under een Øvrighed, og kan ikke forstaaes om en Folkestamme; thi saa ere baade de Sazer og de Friser, so hørte til Stiftet, indbefattede derunder; men nu kræver netop den Forbindelse, hvori „vort Folk“ sættes til Tran albianerne og — i saa Fald — til Nordfriserne, at ved hiint Udtryk maa forstaaes en Folkestamme, lig saavel som disse ere Folkestammer og ikke betragtes med Hensyn til deres geistlige Øvrighed. Vi see saa

⁴²⁾ Hist. eccl. Lib. I. cap. XIX. XX. XXIV. XXIX. XXX. XL. XLVI. Lib. II. cap. I. XXIV. Lib. IV. cap. I. III. XILX.

⁴³⁾ Det maatte i saa Fald nærmere bevise, dersom Ordene skal gælde for Adams; man vil hos ham næppe finde noget Ste som viser, at han har fjendt andre Friser, end dem paa Tydslands Nordsydkyst.

es, at „populus noster“ kan i Adams Mund ikke være Bremens eller det bremiske Stifts Indbyggere.

Maa skee vilde Nogen da mene, at Ordet maa forståes om Sæerne Syd for Elben, og saaledes modtages dem Nord for Floden⁴⁴⁾). Der kunde da anses til Forsvar for denne Mening, at Adam Lib. III. p. XXVII. anvender „populus“ om Nordalbingerne; var altsaa Sæerne Nord for Floden sammenfattedes i en Enhed, maatte det samme funne stee med dem Syd for den. Desuden sætter han paa et andet Sted b. IV. cap. I. „res nostræ“ imod „res Nordalbinum“⁴⁵⁾), og at derved maa forståes Sæerne Syd Nord for Elben, synes at fremgaae af Herman Horner's Ord i Note (b) til Helmold. Lib. I. cap. XII.⁴⁶⁾. Men herimod maa bemærkes, at deels Sæerne Nordalbingerne som et „populus“ ikke i Modstning til de andre Sæer, men til Slaverne, i For-

⁴⁴⁾ Rigtignok har Ingen, saavært jeg veed, ytret denne Mening; men det er ogsaa besynderligt nok, da den dog ikke vilde være den urimeligste af dem, som i denne Sag ere producerede, endsførend den ikke udholder nærmere Prøvelse.

⁴⁵⁾ „Anno Pontificis nostri XVII Bernardus Saxonum Dux obiit, qui a tempore senioris Libentii jam per XL annos Slavorum res atque Nordalbingorum, ac nostras strenue administravit.“

⁴⁶⁾ I Leibniz's Script. Rer. Brunsv. Tom II. p. 557; det hedder i Texten „post non multum quoque temporis mortuus est Bernardus, Dux Saxonum, qui res Slavorum et Saxonum quadraginta annis strenue administravit“, og i Noten: XLIII „annos Saxoniam, Slaviam et Nordalbingiam strenue rexerit“, hvilke Ord formedentlig ere Herman Horner's.

hold til hvilke de stode som Folk imod Folk, da vilde det i al Falb kun vise, at Nordalbingerne betedes som en egen Stamme iblandt Saxerne, liges Westphaler &c., saa at de vel kunde sideordnes en disse, men ikke det hele øvrige saxiske Folk. Dern er det aldeles ikke afgjort, at der skal forstaaes ved „nostræ“ de cisalbianiske Saxers Afferer; rimelig er det, at Adam har tænkt paa det bremiske Sti Sager. Nordalbingerne kunde desuden vel skilles hine, hvor Talen er om Saxernes Forhold til Slavne; thi det er fornemmelig alene disse Saxers Forhold til dette Folk, Adam beretter noget om. Men is maa man bemærke, at der er en stor Forskjel imellom „res nostræ“ og „populus noster.“ Enhver By, hvert Samfund kan tale om „res nostræ“; men saa des kan „populus noster“ ikke anvendes. Hvad H man Korners Ord angaaer, da viser den hele Fortelling, han tilfeier om Hertug Bernhards Drøm, at han har taget hele Stedet af Adam; Ordene kunne altsaa fun vise, hvorledes Kerner i det 15de Aarhundrede, Forbindelsen imellem Nordalbingien og det øvrige Sax allerede — som ovenfor er omtalt — var meget ledt har forstaet Adam; men de ere ikke noget selvstændigt Vidnesbyrd. Vilde man beraabe sig paa, hvorleden senere Forfattere have forstaet Stedet, da var det naturligere at anføre Helmold, som er Adam saameg nærmere; og han sammenfatter, paa det anførte Sted, „res nostræ“ og „res Nordalbingorum“ under de

leds Venævnelse „Saxonia.“ Endelig vil man neppe funne anføre eet eneste Sted hos de særstede Skribenter i Middelalderen, hvor der gjøres en saa betydefuld Forstjel imellem Saxerne paa begge Sider af Floden, som man maatte antage efter hin Mening, saa en Saxe funde ved et „noster“ stemple Cisalbiane som sine Landsmænd — thi anden Betydning kan „noster“ i denne Sammenhæng ikke have — i Modning til Transalbianerne.

Der bliver altsaa intet andet tilbage, end at anse, at „populus noster“ i Adams Mund ikke kan være andet end det hele særstede Folk paa begge Sider Floden, og dette bestyrkes ved alle de Steder, hvor Saxerne hos ham omtales som et Folk; thi enten maa man nødvendig forstaae derved alle Saxer, eller hvor Denens Natur ikke har ført Forf. til at bruge Ordene da bestemt, at den hele Omfang af deres Betydning isinefaldende, der funne de dog stedse forstaaes saaledes⁴⁷⁾). Og ikke mindre bestyrkes det ved de Ste-

⁴⁷⁾ Hist. eccl. Lib. I. cap. XLV „in diebus illis immanissima persecutio Saxoniam oppressit, cum hinc Dani et Slavi, inde Boemii et Ungari laniarent ecclesias. Tunc parochia Hammaburgensis a Slavis, et Bremensiis Ungarorum impetu demolita est. Her indbefattes Egnæue Nord for Elben — det hamburgske Stift — ikke mindre, end de Syd for Floden under den almindelige Venævnelse „Saxonia“. Saaledes maa det og forstaaes, naar der tales om „Saxonia nostra“, Lib. I. cap. XLVII. Lib. II. cap. X. De situ Daniæ p. 56; om „gens Saxonum“, Lib. I. cap. I. IV. V. VI. VII. IX. XII. Lib. II. cap. VI, og om „populus Saxonum“ Lib. I. cap. XV.

der, hvor Transalbianerne ligefrem kaldes Sæter“ uden nogen forklarende Tilsætning, saa at der ingen forskjel gjores paa dem og andre Sæter; thi de kunde ikke være udelukkende, hvor en Sæter taler „*sit Folk*“⁴⁸⁾.

⁴⁸⁾ *G. Gr.* Lib. II. cap. II og IV. Undertiden nævnes blot „*Sæter*“, hvor det dog man forstaaes ene om Transalbianerne f. Lib I. cap. XLVIII. Lib II cap. XLIX — „*multa milia Sænum in patris prostravit* (sc. Gotescalcus) *vindictam*“; disse Sæ var Nordalbinger; undertiden „*Saxonia*“ hvor der blot nævnes Nordalbingien Lib. II. cap. IX.

⁴⁹⁾ Endnu en Hypothese om Betydningen af „*populus noster*“ etc. taler Langebek, som derfor bør nærmere drøftes.

Hans Ord ere disse. *S. S. R. R. D. D.* Tom. I. p. 4 Ann. (d) „*Per Transalbinos nullum est dubium intelligi Holsasive Ditmarsos: sed conjectura est, per „nostrum populi significari Rustros sive Rustringos, quorum regio Diocesis Bremensis pars erat, et per „Fresonum gentem“ sorte Durstadens qui omnes ad beneficia Haraldo (sc. Klak) a Cæsare (sc. Ludewigio) collata pertinebant*“. Denne besynderlige Mening skulde grunde sig derpaa, at de Danse endnu i 11te Aarhundret gjorde Fordringer paa disse Lande, som Harald Klak og hans Broder eller Sætter havde faaet til Lehns af Keiser Ludvig den Fromme efter deres Daab i Ingelheim 826, ifølge Adams Historie. eccl. Lib. I. cap. XV. „*quem (Haraldum) Imperator a sancto suciens cum doctrevisset in regnum suum restituere, de ei trans Albiam beneficium, et fratri ejus Horico, ut tum pirata obisteret, partem Fresiac concessit, quam adhuc Dani quasi legem sui juris reposcunt.*“ Men deels er det endnu ikke afgjort hvorledes det forholder sig med disse Lehn, deels vilde det vaalt for dristigt at slutte af Adams ubestemte Utring om Fordringer de Danse i hans Tid gjorde, at Harald Blaatand havde udøvet et virkelig Herredømme over disse Lande; havde Danse i Harald Blaatands Tid virkelig været Herrer over Friserne, da var dette en langt nærmere Grund til Fordringerne i Adams Tid, end Keiserens Forlehnning til Harald Klak i Hans Broder. Heller ikke tillader Friserne befjendte Auten-

Her have vi da et Beviis for, at Adam ikke kan
øe sagt de Ord: „certissimum vero est, eum tam
stro populo, quam Transalbianis et Fresonum genti-
es et jura constituisse“; thi da det er vist, at „Trans-
albiani“ under ingen Omstændigheder kan betyde andet,

mie at antage, at en fremmed Fyrste skulde have givet dem Love.

Dernæst kan Adam selv — forudsat at Dødene ere hans —
ikke have meent dem saaledes. Dersom der ved „populus noster“
skal forståes Rustringen, da maa Haralds Lovgivning for dette
Folk have været saa almindelig bekjendt i Adams Tid, at han
maatte ansee det for overflødig at tilføje Navnet paa den af
de under det bremiske Stift henhørende Folkestammer, for
hvem disse Love varne givne; og havde denne Kundskab holdt
sig saa almindelig omrent eet Aarhundrede, hvorledes skulde
den siden saa ganske være forsvunden? Antager man for et
Dieblik, at Harald virkelig har givet Love for Rustringerne,
da kan det kun have været, fordi han har udøvet et virklig
Herredømme over dem, ifølge de fra Harald Klak og Horik
arvede Mættigheder; men Adam kan ikke have meent, at de
Danske gjorde Fordringer paa Rustringen, altsaa heller ikke,
at Harald Blaatand havde været Herre der; thi i Fortællingen
om Forlehnningen siger han, at Harald Klak fik eet Lehn „trans
Albiam“, og Horik eet, „som de Danske endnu fordre“. Da
nu Horik ifølge de frankiske Annales fik Duurstede, og der
aldeles ikke er Tale om, at han skulde have havt Rustringen,
men det i al Fald maa have været Harald, som fik det — hvad
Adam dog Intet veed om, thi han omtaler kun Haralds Lehn
„trans Albiam“ —, saa kan han ved det Lehn „som de Danske
endnu fordre“ kun have meent Duurstede, hvilket ogsaa be-
styrkes ved den Tilsættning, at Horik fik sit Lehn „ut tum pi-
ratis obsisteret“, hvorved han udenivisl sigter til den Forpligtes-
se, som Horik (see An. Fuldens. ad an. 850 hos Struve I. Tom.
p. 28) paatog sig, da han af Keiser Lothar blev restitueret i sit
Lehn Duurstede. Adam kan da ikke have meent, at Harald
Blaatand har udøvet noget Herredømme over Rustringen
og følgelig kan „populus noster“ ikke betyde dette Land.
Duurstede kan det naturligvis heller ikke være; thi det hørte
jo ikke til det bremiske Stift.

end Sæerne Nord for Elben, og at „populus noster“ i Adams Mund ikke kan være andet, end hele saxe Folk, saa maatte Adam have sagt, at vene — Haralds eller Adeldags — vare givne for hele saxe Folk, for en Deel af det og for Friser omtrent som om man vilde sige, at Kong Christian i Femte gav Love for Danmark, Fyen og Norge. Det nu strider imod de simpleste Love for al Tænkning at sætte en Deel parallel med det Hele, hvor dette altsaa ogsaa de enkelte Dele er omtalt, og det ved den af et andet selvstændigt Hele, — en Tankeværing, som Adam, der vel gjør historiske, men ikke giske Feil, ikke kan have gjort sig skyldig i —, maa erkjende, at Ordene ikke kunne være Adams, er: at de maae være Kong Svends. Og saaledes f. Rigtigheden af den suhmiske Hypothese: at Kong Sven Ord gaae lige indtil „servare contendunt“, vel anse for beviist ^{so}).

^{so}) Bisshop Müller er forsaaerd af samme Mening som han erkjærer, at „populus noster“ ikke kan være Særen, naar „Transalbini“ skal være Sæerne Nord for Elben; men da han fol. Nyerups Inddeling af Stedet og altsaa maa gaae ud fra, de Ord, hvor Lovene omtales, ere Adams, og han dog stiill indseer, at „populus noster“ i hans Mund ikke kan være and end hele Særen, saa maa han afgive fra den hidtil fulgte Mening om „Transalbiani“ og give dette Ord den Udstrækning, derved fornemlig maa forstaaes ikke = saxe Folk Nord Elben, altsaa især de Danske og — hvad han vel ikke har sammen hvad der er en nødvendig følge af denne Mening — Sverne. Vi have i det foregaaende beviist, at „Transalbiani“ kun kan være Nordalbingerne, og komme altsaa til det maaatte Resultat, endstjøndt Slutningen formaliter er den samme.

IV.

udskjendt det anførte Sted hos Adam af Bremen itlig er det eneste, hvorpaa Meningen om de haralke Lovs grunder sig, kommer dog ogsaa Helmolds Albert af Stades Ord i Betragtning, ikke saa me- for deres Esterretninger om Lovene — thi det er enbart, at de have taget dem af Adam, og at de aa ikke kunne ansees for selvstændige Vidner — som i de ikke anførte Adams Ord neiagtigen. Det hed- nemlig i Helmolds „Chronicon Slavorum“ Lib. I. . XV. ⁵¹⁾ „Hujus viri industria in divinis qui- a rebus fuit eximia; nihilominus tamen etiam in dana sapientia, in his videlicet, quæ ad regni oernationem pertinere videntur, adeo claruit, ut es et jura statuerit, quæ pro autoritate viri non um Dani sed et Saxones adhuc hodie servare intendunt.“ Det maa være indlysende for Enhver, ved hvor nære Helmold følger Adam, at han her giver dennes „populus noster“ ved „Dani“, og at altsaa maa have meent, at det er Svend Estrid- sam taler; men er hans „Dani“, Adams „popu- noster“, saa er ogsaa hans „Saxones“ Adams ransalbiani“, hvilket ogsaa stemmer fuldkommen de med det, som ovenfor er sagt om dette Ords

Betydning hos Adam og de frankiske Skribenter, med den Betydning, som Helmold selv og hans Continuator Arnold tillægge Ordet. Men hvor er da „Fresonum gens“? hvorfør har Helmold udeladt den naturligste Forklaring er, at han har været u om Betydningen af dette Navn, og heri ligger ligeledes en Grund til at antage, at han har anseet Ordene Svend Estridsens; thi hvis de vare Adams, kunne Helmold neppe have været i Twivl om, at dermed mente det samme, som overalt hos Adam, nemlig Frierne paa Øyestlands Nordkyst; derimod maatte det ved ham twivlsomt, om den danske Konge ikke dermed havde meent Nordfriserne.

Paa en lignende Maade kan Albert af Stavns Afsigelse fra Adam forklares. Han følger denne på det noieste i Fortællingen om Svends Oprør og Haralds Død; men gjengiver Beretningen om Lovene således (i Schilters Script. Rer. Germ. p. 219): Transalbianis et Fresonum genti leges et jura constituta quæ adhuc pro tanti auctoritate viri servare contendunt. Han udelader altsaa Adams „populus minister“, og det rimeligvis fordi han har været uvis om Ordene ere Svend Estridsens eller Adam af Bremen; thi da maatte han ogsaa være i Twivl om Betydningen af „vort Folk.“

Det vilde være en vægtig Grund imod Rigtigheden af Suhms Mening, dersom det, som under den Forudsætning maa tillægges Harald Blaatand, i

Ø Rimmelighed kunde være sagt af Svend Estridsen, er med andre Ord, at Kong Svend ikke kunde have sagt om Harald, at han havde gjort Mirakler eller ved Love for de omtalte Folk. Det er nok fornemmelig denne forudsatte Urimelighed, der har bevæget Nyerup til at afvige fra den almindelige Mening og iste sig til Friccius. Det vil derfor være nødvendigt vise, at disse Beretninger i Kong Svends Mund et Usandsynligt indeholde.

Biskop Müller har gjort opmærksom paa, at Forstillingen om Miraklerne, som Nyerup vil tillægge Adelsg, meget vel stemmer med de Ord, som Ingen nægt: at sigte til Kong Harald. Hans Ord ere disse: hvad Miraklerne angaaer, da ytrer Adam af Bremen i dette Stykkes Begyndelse sit Haab, at Christendommens Udbreder i Norden, den uskyldigen Saade, ikke skulde savne Martyrdommens Håder, eller ned andre Ord, at han skulde blive en skrinlagt Helgen. Men til at vorde dette hørte efter Datidens Forestillinger, at have gjort Mirakler, enten levende eller død. Altsaa antydes her, hvad i det følgende idførligen udvikles, at Harald nemlig efter sin Død, skulde have forrettet slige underfulde Helbredelser, hvilke ikke skrives de hellige Mænds Kraft. Paa disse Sagn under Adam Haabet om, at Harald vel en Gang unde blive canoniseret.“

Saa sand som denne Bemærkning om Forbindelsen imellem Canonisation og Mirakler end er, bliver

det dog altid besynderligt, at finde denne Efterretning om Harald Blaatand hos en særsk Skribent, meder ingen dansk kjender noget dertil. Man maatte da a sage, at der virkelig havde været et Sagn om Harald Mirakler i Omlob, som havde naaet Adam; et sa dant Rygte kunde ikke vel komme fra Andre, end si de roeskilde Canniker, og fra dem kunde maastee Adam under sit Ophold i Danmark have faaet det; men i sa Falb maatte det sikkert have været bekjendt for Sa der viistnok har sammested fra hentet Efterretninger om Tildragelser fra det Tidsrum, i hvilket Adam har været i Danmark, og altsaa da hiint Rygte maatte har circuleret, nemlig fra Svend Estridsens Dage⁵²⁾. Derimod bliver det ved nærmere Betragtning trolig at Kong Svend selv har sagt at udbrede Troen pa Haralds Mirakler. Det var en almindelig og megi naturlig Stræben hos Middelalderens Geistlige, at staaff ethvert nylig omvendt Land egne National - Helgene. Det gjaldte jo ikke om at omvende de hedenst Folk til den rene Christendom, men at den catholik Kirkes Lære i sin daværende Skikkelse og dens Hierarchie kunde faae fast God i Landene, og hertil va en saadan Helgendyrkelse et ypperligt Middel. Maas Religionen saaledes knyttedes til Begivenheder og Personer, som vare Folket bekjendte og tagne af det Midte, blev den egentlig nationaliseret. Kunde Folke

⁵²⁾ See Bisshop Müllers kritiske Undersøgelse af Saxos syv sidste Vøger p. 94.

inges til, at tilbede en Konge, der var falden i Kamp
r Christendommen, en Bisp, som havde taalt Be-
ærigheder og Forfolgelser for Christi Skyld, korf,
eller anden Mand, som havde gjort sig sørdeles for-
nt af Religionen, da maatte Troen paa den Gud,
r hvem hine havde lidt, blive endnu mere rodfæstet.
elgenie blev Mellemled, der knyttede den altfor op-
siede Forestilling om Gud til de raae Menneskers Fat-
rone, og jo mere disse Underguder vare Folket be-
ndte, desto mere maatte det føle Religionen som sin.
enne Erkjendelse, mere end dogmatiske Grunde, har
ret Aarsag til Geistlighedens ivrige Udbredelse af
elgendyrkelsen, som fra denne Side betragtet ikke li-
t har befordret Christendommens Seier over Heden-
ibet, idet Religionen derved paa en Maade blev ind-
det paa Folkets Historie.

Naar Geistligheden vilde have en Mand dyrket
n Helgen, da maatte hans Hellighed bevises; dette
nde kun skee ved at documentere hans Indflydelse
s Gud: han maatte ved Mirakler vise, at Gud hav-
fundet Belbehag i hans Levnet. Det kom da an-
a, at raae Folket til at troe disse Mirakler, og til
n Ende forstod man først at bringe et dunkelt Rygte
Omlob, som, hvis det fandt Tilstro og blev almin-
ligt, foranledigede en nærmere Undersøgelse; faldt
me ud efter Ønske, da henvendte man sig til Rom, og
riien var aldrig uvillig til at forsøge Helgenes Tal⁵³⁾.

⁵²⁾ Man faar et meget anstueligt Begreb om Frengangsmaden

Det ligger i Tingens Natur, at kun en Geistlighed som allerede havde betydelig Indflydelse paa den offentlige Mening, kunde paansde Folket, hvis sunde Stand ofte krympede sig meget, en saadan Tro; og Sagen var saa onskelig, kan man let forestille sig, der ofte har været anstillet Forsøg paa at udbrede sli Nygter, som ere qualte i Fødselen, fordi Geistlighed endnu ikke havde Autoritet nok til at skaffe dem Tiltag. Et saadant Forsøg var en Prævesteen for Standen, som med temmelig Noiagtighed lærte den hvad og hvornår den turde byde Folket⁵⁴⁾.

Et saadant Forsøg troe vi at erkjende i Kong Svends Ord til Adam af Bremen. Den danske Geistlighed maatte ønske at faae Harald Blaaatand til National-Helgen. Han egnede sig i alle Maader derti han var den første Konge, som med Iver havde arbeidet for Christendommens Sag, han var falden soet Offer for denne Stræben i Kampen imod det hedske Partie, og at det var hans egen Son, som stod Spidsen for Oprøret, maatte gjøre dette saa mere aaftheligt, og altsaa Haralds Sag saameget helligere. Svend Estridsen maatte heri have samme

i saadanne Tilfælde af Efterretningerne om Kong Knuds Conversion. See Ælnoth. Kap. XXXII. hos Langeb. Tom. I p. 376. Knutlinga Saga 66 og flgd. Saxo Steph. Udg. p. 221 o. fl.

⁵⁴⁾ Knud og Oluf have gavnet den catholiske Kirke i Norden i mere som Helgene end som Konger.

esse som Geistligheden. Ikke at tale om den Hellehed, en af sit Folk ijhjelslagen Konges Canonisation maatte udbrede over Kongemagten, maatte han som Christendommens ivrige Ven ønske at faae en saadan Elgen. Vel var den catholske Lære allerede almindelig i ndsreligion; men den havde neppe endnu været det i halvt Aarhundrede; paa enkelte Steder blev den først opført i Kong Svends Dage, og selv i de øvrige Dele Landet maatte endnu være mangen Levning af Hestkabet. Kun Geistlighedens fuldkomne Herredommende grundfæste og sikre Læren, men der feilede endmeget i Hierarchiets Magt i Danmark. Det er derfor rimeligt, at Standen har grebet til det sædvanlige Middel for at gjøre Christendommen national, og den meget let har faaet Kongen paa sin Side. Men et vilde ikke lykkes, at faae Folket paatvungen Troen a Kong Haralds Mirakler; Geistlighedens Magt var endnu for ny; den funde ikke staffe høint Rygte Tiltro, deri ligger nok Grunden til, at det siden tabte sig at vore egne Forfattere intet vide herom. Kong Svends Uttring til Adam bærer ogsaa ganske Præget det dunkle Rygte, som han maaske selv ikke ret havde, hvad han skulde tænke om, men som han maatte ikke vilde bekræfte sig; og vi see saaledes her Sporet Forseg paa at løse den ene af de Opgaver, der vilde befæste det danske Hierarchie. Det lykkedes først hans Son Erik at staffe Danmark en National-

Helgen og en Erkebisp; men at Svend ogsaa har beidet paa dette Sidste, er bekjendt nok.

Hvad Rimeligheden af Lovgivningen angaaer, anbefaler Suhms Mening sig fremfor de andre i den Lethed, hvormed den haerer alle Evnl. Ere ~~S~~ dene Adams — man selge saa hvilken af de ani Hypotheser, man vil — er det dog besynderligt, at han lade den danske Konge Harald give Love for Sax Transalbianer og Friser, uden at omtale det danske Fol. Det Paafaldende heri, har vistnok ogsaa været en ~~S~~ vedgrund til at tillægge Adeldag Lovene og til at ustrække Bethydningen af Transalbiani saa vidt, som Bisstop Müller gjor. Tingen synes ogsaa i sig selv det troelig. Betragter man Ordene uden forudfattet Mening, er det dog klart, at disse Love, som saa bestemt tillægges Harald, maae være udgaaede fra Konge, der har udebet en lovgivende Magt over omtalte Folk. Det hedder: „certissimum vero est eum — leges et jura constituisse, quae adhuc pro tanta autoritate viri servare contendunt.“ Man kan nepe, uden at gjøre Vold paa Ordene, forklare det om Love, som efterhaanden formedelst deres Fortrinslighed eller Haralds Anseelse have faaet Indpas iblandt Fol der ikke vare hans Undersaetter, saaledes som Kofor Anchær og Bisstop Müller ville. Hvorledes skulde Saerne, med hvem Harald mere end een Gang feide, have antaget hans Love og bevaret dem i et Aarhundrede fordi de vare hans? og dette ligger dog i Di-

e: „quæ adhuc pro autoritate viri servare conten-
t.“ Hans Anseelse iblandt dem, den bremiske Kirke
afstee undtagen, kan neppe have været stor. Han
de ikke været heldig i sine Krige imod Ottonerne;
yernes Netsforhold var uidentvivl allerede til hans
saaledes bestemte, at der neppe har været Plads
en fremmed Konges Love. De levede dengang ro-
under deres Hertugers, Høvdingers og Bispe's
styrelse, og da de senere traadte op imod Kaiser
rik, har denne Opstand ganske været ledet af Fol-
kets Høvdinger, som Bruno og Lambert af Aschaffen-
g vise; men jo mere Folket styredes af Aristokra-
, desto mindre sandsynligt bliver det, at en fremmed
Konges Love skulle være blevne gjældende formedelst
Anseelse, han stod i. Man bliver da nødt til
som Kofod Anchær — at gjøre Kong Harald til en
mægtig, frygtet og anseet Fyrste, at Historien ikke
tyrker en saadan Dom. At Haralds Love for deres
etrinligheds Skyld skulle været antagne af Søerne,
nimer aldeles ikke med den Dom, Adam af Breinen
siger om de danske Love i Almindelighed ⁵⁵). Det
er her intet til Sagen, om denne Dom var retfærdig
er ikke; det er nok, at den viser hvad Mening man

⁵⁵) De situ Daniae hos Lindenbrog p. 57. „Et multa quidem alia,
tam in legibus quam in moribus æquo benoque contraria Dani ha-
bent; ex quibus nihil utile mihi visum est, ut dicarem, nisi quod
mulieres, si constupratae fuerint, statim venduntur. Viri autem
si vel regiæ Majestatis rei, in aliquo fuerint scelere deprehensi,
decollari malunt, quam verberari.

i Saren har haft om dem ⁵⁶). Vilde man indven at naar Ordene ere Svend Estridsens, da maa „Transalbiani“ være Folk Syd for Elben og alt har Harald dog givet Love for de cisalbianiske Sax da svare vi, at Indklaedningen af Kongens Ord som ovenfor viist — tilhører Adam, og at altsaa ⁵⁷ det ogsaa i dette Tilfælde maa beholde samme Betingning, som det ellers har hos ham. Man erindre ⁵⁸ at det er et teknisk Udtryk, hvilket Betydning Sprugten har fixeret, og som overalt anvendes uafhæng af dets oprindelige Betydning. Dernæst bruge jo danske Skribenter Ordet paa samme Maade, og i er det mærkeligt, at Saro, som neppe kjendte Adam og som i al Fald ikke har udstrevet ham eller bliihen fulgt ham, saaledes som andre Forfattere, ogsi har „Transalbiani“ istedetfor „Nordalbingi“ ⁵⁹).

⁵⁶⁾ Bisop Müller ansører, at „jura“ ogsaa bruges hos Midderens Skribenter istedetfor „juramenta“, og „leges“ for „promotiones lege sanctitæ“; men deraf følger ingenlunde, hvad B. synes tilbøelig til at antage, at man paa dette Sted kunde fraae leges et jura saaledes og deraf drage den Slutning, Haralds Love kun have angaaet enkelte former ved Nettergarni thi deels maatte man godtgjøre — hvad man ikke kan — Adam har kjendt eller fulgt denne ualmindelige Brug af Orne; deels vil man neppe kunne bevise, at „leges et jura“ i bindelse kan forklares paa ansørte Maade. „Leges et jura“ er det danske „Lov og Net.“

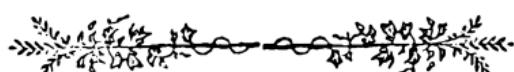
⁵⁷⁾ Saro, udg. af Steph. XV p. 369. „Igitur non bello aut de, sed fraude militum et desertione viribus amissis, cum spei reliquias in Transalbianorum auxiliis haberet, Lubeco oppreliクト, quod se ejus moenibus parum tutum arbitraretur, sum cum festinatione correptis navibus in Stormariam, intimum suis receptaculum, penetrat. Talen er om Henrik Love.

Spørge vi nu: hvilke vare de Folk, for hvem
isse Love gjældte? da bliver Svaret fra vor Stand-
unct: Danske, Holstener og Nordfriser. Ere Ordene
long Svends, da er det rimeligt at forklare „Fre-
onum gens“ om de Sidste, ligesom det ogsaa er sand-
mælt af andre Grunde, at Kong Harald virkelig har
uffet visse borgerlige Foranstaltninger for disse.
At dette Folks Forbindelse med det danske er aldgam-
mel, er nu almindelig erkjendt, og Sandsynligheden af,
at visse Indretninger hos det maa, tillægges Kong Ha-
rald, uagtet dets gamle Autonomie, have de nedenfor nævnt
e Forfattere viist⁵⁸⁾). Mere twivlsomt kunde det synes,
m han kan antages at have givet Nordalbingerne Love.
Hertil vide vi Intet andet at svare, end at Kong Svends
estimte Bidnesbyrd maa staae til Troende, indtil det
Motsatte bevises. At Harald til en Tid har haft Her-
edemmet i Holsten synes viist, idet mindste beretter jo
Rnytlinga Saga det, og selv en fort Besiddelse er nok
il at antage, at en eller anden Lovbestemmelse for dette
Folk er udgaet fra ham. I al Fald er det da langt
sandsynligere, at Haralds Love have faaet Indpas i
Holsten, end i Landene Syd for Elben. Maar man
besuden overveier Tidsomstændighederne og Haralds Tver-
for Christendommen, kan det næsten ikke tænkes, at han
kulde have besiddet Nordalbingien uden at have trus-
set Foranstaltninger til at sikre Religionen i et Land,

⁵⁸⁾ Man saal. Falt i Udg. af Heimreich og Michelsen „Nordfriis-
land im Mittelalter“ p. 47 v. fl.

der havde saa farlige, Christendommen saa fiendste, Naboer, som de hedenske Bender. Have hans Love sigte hertil, maatte de endnu bestaae i Adams og Helmoldts Tid; thi da vare Forholdene endnu i saa Henseende usorandrede. Men da Benderne blevet fortrængte eller omvendte i Slutningen af tolvte Aarhundrede, og da Nordalbingiens Forhold aldeles forandrede sig ved Henrik Loves Fal d og de Danses Erobringer, have disse Foranstaltninger sandsyntligvis tabt deres Betydning, og ere gaaede i Forglemmelse.

Angaaende de Formodninger, man har ytret om den Haraldiske Loves Indhold, og navnlig om de funne antages at have angaaet Jernbyrds Indforelse ved Rettergang, eller Landets Inddeling i Herreder, forbeholder Forf. sig at sige sin Mening ved en anden Lejlighed dersom denne Afhandling ikke maatte ansees for at være ganste mislykket. Til at drofte disse Hypotheser paa en nogenlunde tilfredsstillende Maade, kræves saa vidt lefftige Undersogelser i den danske Histories merkest Tidsalder, at Forf., der maa frygte for allerede at have været sine Læsere alt for besværlig, denne Gang ikke tør gjøre større Fordringer til deres Overbærelse.

Den aarlige offentlige Examen

i

Odense Cathedralskole

for Aaret 1832

begynder

Torsdagen den 13 September,

og fortæthes til

Torsdagen den 27 September

i Kl. 9 til 1 Formiddag, samt fra Kl. 3 til 6 Eftermiddag
i følgende Orden:

Skriftlig Prøve.

Førmiddag.

Eftermiddag.

Torsdag den 13 September.

Klasse	Religion.	Candidaterne . . .	Mathematik.
Klasse	Historie.	2 Klasse . . .	Latin & Stil.

Fredag den 14 September.

Klasse	Historie.	4 og 3 Kl.	Oversættelse af Latin.
Klasse	Religion.		

Løverdag den 15 September.

3 Klasse	Latin & Stil.	4 Kl.	Overs. af Tysk og Fransk.
--------------------	---------------	-------	---------------------------

Mundtlig Prøve.

Mandag den 17 September.

Candidaterne	Latin.	3 Klasse b	Latin.
og 3 Klasse a Relig. og N. Test.		2 Klasse	Religion.

Torsdag den 18 September.

Candidaterne	Græsk.	3 Klasse b	Græsk.
og 3 a Historie og Geographie.		2 Klasse Historie og Geographie.	

Onsdag den 19 September.

Candidaterne Religion og N. Test.		3 Klasse b	Hebraisk.
og 3 Klasse a	Hebraisk.	2 Klasse	Tysk.

Torsdag den 20 September.

Candidaterne Hist. og Geographie.		3 Klasse b	Tysk og Fransk.
og 3 Klasse a	Tysk.	1 Klasse	Latin og Græsk.

Fredag den 21 September.

Candidaterne	Mathematik.	Candidaterne	Hebraisk.
Klasse b og 1 Klasse Religion.	2 og 1 Klasse		Fransk.

Løverdag den 22 September.

Candidaterne	Tysk og Fransk.	3 Klasse b Historie og Geographie.	
Klasse	Latin.	1 Klasse	Mathematik.

Mandag den 24 September.

Klasse og 3 a	Latin.	4 og 3 Klasse	Physik.
og 1 Klasse	Dansk.	2 Klasse	Græsk.

Torsdag den 25 September.

Klasse og 3 a	Græsk.	4 Klasse og 3 a	Fransk.
Klasse	Mathematik.	2 Klasse	Naturhistorie.

Onsdag den 26 September.

Klasse og 3 a	Mathematik.	3 Klasse b	Mathematik.
All. b og 1 Kl. Physik og Naturhist.		1 Klasse Historie og Geographie.	

Torsdag den 27 September.

Alle Klasser	Gymnastik.	Alle Klasser	Sang.
------------------------	------------	------------------------	-------

Fredagen d. 28 September foretages den foreløbige Prøve i dem, der ere anmeldte til Optagelse i Skolen, den begynder Kl Formiddag.

Efterat Opstyttelelse i høiere Klasser og Omstittelse i selve Kl serne er, ifølge Examens Udfald samt Disciplenes Flid og Fremga i det forløbne Skoleaar, bestemt ved den Censur, som efter fulde Examens holdes af samtlige Lærere, foretages Translocationen offentlig Forsamling Fredagen d. 5 Octbr. Kl. 10 paa Gymnasi Auditorium.

De Candidater, som iaaar forventes dimitterede til Universitetet, ere følgende:

- 1) Jacob Frederik Gottschalck Wiberg fra Odense.
 - 2) Engelbert Frederik Teisen fra Odense.
 - 3) Theodor Christian Saaborg fra Dalum i Hyen.
 - 4) Johannes Christian Theodor Ibsen fra Odense.
 - 5) Hermann Treschou Zimmermann fra Odense.
 - 6) Holger Christian Clausen Fangel fra Nordborg paa M
 - 7) Wilhelm Nielsen fra Særslev i Hyen.
 - 8) Peter Anton Frederik Baumann fra Åsens.
 - 9) Ludvig Vilhelm Hannibal Storch fra Kjerte i Hyen.
 - 10) Christian Ludvig Møller fra Vaarøe paa Thorøe og, som Privatister efter Forord. 7 Novbr. 1809 § 103.
 - 11) Fritz Julius Benzon.
 - 12) Hartwig Frederik Emil Benzon.
-

Til at bære denne offentlige Examen, samle det der paa følgende offentlige Regnskab for sammes Udfald med deres hædrende og opmuntrende Mærværelse, indbydes herved ærbdigst Skolens og dens Ungdoms Vel myndere og Videnskabelighedens Venner.

Odense, den 12 September 1832.

J. Saxtorph.